

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาสาขาศิลป-
หัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรม
อาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 6 พ.ศ. 2536" ผู้วิจัย
ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษา
ต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ
ดังนี้

1. การอาชีวศึกษา

- 1.1. ความหมายของการอาชีวศึกษา
- 1.2. วัตถุประสงค์และนโยบายของกรมอาชีวศึกษา
- 1.3. การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษา

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม พุทธศักราช 2533

3. องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนศิลปะ

4. ลักษณะของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1. งานวิจัยภายในประเทศ

5.2. งานวิจัยต่างประเทศ

การอาชีวศึกษา

ในบรรดาสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาด้านศิลปะนั้น สถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ผลิตบุคลากรเข้าสู่วงการอาชีพศิลปะเป็นผลผลิตที่ต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นระดับที่รัฐให้ความสำคัญในระดับหนึ่ง เพราะในขณะที่ยุคสมัยของสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับปริญญา แต่ในความเป็นจริงการพัฒนาประเทศนั้น ต้องอาศัยคนที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ หลายระดับ เพราะตำแหน่งหน้าที่การงานหลายอย่างไม่ต้องการจบการศึกษาถึงระดับปริญญา รัฐจึงได้จัดการศึกษาเพื่อการอาชีพหรืออาชีวศึกษาขึ้นโดยมีกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัด

ความหมายของการอาชีวศึกษา

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมาย อาชีวศึกษา (Vocational Education) ไว้ในพจนานุกรมการศึกษาว่า อาชีวศึกษา หมายถึงการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าวิทยาลัย เพื่อเตรียมผู้เรียนเข้าสู่วิชาชีพโดยเฉพาะ หรือ เพื่อยกระดับการทำงานของตน

แฮร์ริส (Chester W. Harris อ้างถึงใน Thompson, 1973) ได้อธิบายความหมายของ อาชีวศึกษา ไว้ใน Encyclopedia of Education Research ว่า

"อาชีวศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อการทำงาน เป็นการศึกษาเฉพาะ

ซึ่งต่างจากการศึกษาทั่วไป อาชีวสมาคมแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Vocational Association) ได้ให้คำจำกัดความว่า "เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถ ความเข้าใจ ทักษะคติ นิสัยในการทำงาน และความ ต้องการที่จะก้าวหน้าในงานอาชีพที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์"

อีแวนส์ และเฮอร์ (Evans and Herr, 1978) ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาไว้ว่า "เป็นการศึกษาทุกอย่างที่ทำให้บุคคลมีความสามารถในงานอาชีพกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งมากกว่างานอาชีพอื่นๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะซึ่งไม่เหมือนกับคนอื่นๆ"

กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา (2523) ได้ให้ความหมายของคำว่า อาชีวศึกษา ไว้ในรายงานการวิจัยโครงการอาชีวะและเทคนิคศึกษา ว่า "คือ การฝึกบุคคล เข้าสู่อาชีพต่างๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อผลิตช่างกึ่งฝีมือ และช่างฝีมือ รวมถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)"

ตามความหมายของการอาชีวศึกษาที่ได้กล่าวมา "การอาชีวศึกษา" หมายถึง การศึกษาวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่อาศัยความรู้ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งรวมถึงการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อผลิตกำลังคนตั้งแต่ระดับแรงงานทั่วไปจนถึงระดับช่างฝีมือ ส่วนเทคนิคศึกษา คือ การศึกษาวิชาชีพในระดับการศึกษาที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อผลิตกำลังคนที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน, ระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semi Professional) ซึ่งเป็นการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) (ถาวร สารวิทย์, 2529)

วัตถุประสงค์และนโยบายของกรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ใน แผนพัฒนาอาชีวศึกษา ระยะที่ 7 ว่า "เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา ทั้งด้านปริมาณ และ คุณภาพ ให้

สามารถผลิตกำลังคน สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการ โดยเน้นการให้ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝังนิสัยในการทำงาน เพื่อการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการวิเคราะห์วิจัย การบริการ วิชาชีพชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม" (กรมอาชีวศึกษา, 2535) โดยได้กำหนดนโยบายไว้ดังนี้

1. เร่งรัดพัฒนาการผลิตกำลังคน ให้มีความรู้ ทักษะ สอดคล้องกับการขยายตัวของเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพอิสระ
2. ปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบการจัดอาชีวศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน และจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการทันสมัย
3. พัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการทำงาน มีศรัทธาและมีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ พร้อมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ป้องกันและแก้ไขปัญหา และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
5. ส่งเสริมการประดิษฐ์ คิดค้น ดัดแปลงและพัฒนาเทคโนโลยี ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและอาชีพ
6. ส่งเสริม และสนับสนุน การขยายโอกาสการศึกษาวิชาชีพอย่างกว้างขวาง แก่ทุกกลุ่มชน
7. ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีพให้กว้างขวาง ทั้งด้าน อุตสาหกรรม เกษตรกรรมและบริการ โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม เน้นเกษตร อุตสาหกรรมและผู้ที่จะ เป็นเกษตรกรให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ส่งเสริมการบริการวิชาชีพระยะสั้น แก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สภาพทรัพยากรท้องถิ่นและตลาดแรงงาน

9. เร่งรัดพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นผู้นำในการจัดวิชาชีพในท้องถิ่น มีความพร้อมและศักยภาพในการกิจหลักทั้งการสอน การบริการวิชาชีพแก่ชุมชน และการวิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพ และเทคโนโลยีในท้องถิ่น

10. เร่งรัดพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ให้มีระยะเวลาและสาขาวิชาที่หลากหลาย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของสภาพตลาดแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่น และการประกอบอาชีพอิสระ

11. เร่งรัดพัฒนาคุณภาพบุคลากร ครู-อาจารย์ และผู้บริหาร ให้มีความรู้ ทักษะสอดคล้องกับวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่

12. พัฒนาองค์กร และกลไก การจัดอาชีวศึกษา ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับกรม ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานสัมพันธ์ สอดคล้องเป็นกระบวนการเดียวกันอย่างมีระบบ

13. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและ สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การจัดอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ตลอดจนระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นภายในประเทศ และต่างประเทศ

14. ส่งเสริมการวิเคราะห์ วิจัย และการจัดระบบข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการบริหาร ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง

15. สนับสนุนการอาชีวศึกษา ในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ เพื่อเตรียมคนยุคใหม่ที่จำเป็นในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และเพื่อเพิ่มบทบาทของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรมอาชีวศึกษา, 2535)

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาที่อยู่ในระบบโรงเรียนของกรมอาชีวศึกษาจะสังกัดอยู่ในกองต่างๆ รวม 4 กอง มีสถานศึกษาทั้งหมด 250 แห่ง ซึ่งรับหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

กองวิทยาลัยเทคนิค มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 80 แห่ง ได้แก่
วิทยาลัยเทคนิค 76 แห่ง, วิทยาลัยช่างกล 1 แห่ง, วิทยาลัยการต่อเรือ 2 แห่ง,
ศูนย์ฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมและการต่อเรือ 1 แห่ง

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 42 แห่ง ได้แก่
วิทยาลัยอาชีวศึกษา 34 แห่ง วิทยาลัยพาณิชยกรรม 3 แห่ง, วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม
2 แห่ง, วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว อีก 3 แห่ง แต่ยังไม่
ได้เปิดสอน

กองวิทยาลัยเกษตรกรรม มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 48 แห่ง ได้แก่
วิทยาลัยเกษตรกรรม 43 แห่ง, ศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร 1 แห่ง,
ศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรกรรม 2 แห่ง, และวิทยาลัยประมง 2 แห่ง

กองการศึกษาอาชีพ มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 80 แห่ง ได้แก่
วิทยาลัยสารพัดช่าง 37 แห่ง, วิทยาลัยการอาชีพ 43 แห่ง

กองต่างๆ ที่สังกัดในกรมอาชีวศึกษา ทั้งหมดนี้จัดการเรียนการสอน
ในหลักสูตรต่างๆ รวมทั้งหมด 5 ประเภทวิชา คือ พาณิชยกรรม, คหกรรม
ศาสตร์, ศิลปหัตถกรรม, ช่างอุตสาหกรรม และ เกษตรกรรม มีการจัดการ
ศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบ ดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รับผู้สำเร็จการศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษาต่อ 3 ปี เงินเดือนตามวุฒิใน
ภาครัฐของผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้คือ 4,080 บาท

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จ
การศึกษาระดับ ปวช. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เงินเดือนตามวุฒิในภาครัฐของ
ผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้ คือ 5,010 บาท

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับผู้สำเร็จ
การศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เงินเดือนตามวุฒิในภาครัฐ
ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้ คือ 4,510 บาท

4. หลักสูตรประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จ การศึกษาระดับ ปวส. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี โดยผู้สำเร็จหลักสูตรนี้มีศักดิ์ และ สิทธิเทียบเท่าปริญญาตรี เงินเดือนตามวุฒิในภาครัฐของผู้สำเร็จการศึกษาน ะดับนี้ คือ 5,560 บาท

5. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ (ปชม.) หลักสูตร 1 ปี เปิดสอนในวิทยาลัย สังกัดกองการศึกษาอาชีพ รับสมัครจากมัธยมศึกษา ตอนต้น อัตราเงินเดือนขึ้นอยู่กับความสามารถ

นอกจากนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์ระยะสั้นอีกหลายหลักสูตร เช่น หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชม., หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระยะสั้น (หลักสูตรหลากหลาย) ระยะเวลาของหลักสูตร ตั้งแต่ 6 - 225 ชม. หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น เป็นต้น (กรมอาชีวศึกษา . 2537)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม สาขาวิชาศิลปหัตถกรรม

การจัดการศึกษาเพื่อสนองวัตถุประสงค์ และ นโยบายตามที่กำหนด ย่อมต้องมี หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษ หากจะเปรียบเทียบความมุ่ง หมายทางการศึกษาในระดับชาติเป็นอุดมคติและความใฝ่ฝันของบุคคลแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับโครงการที่ปฏิบัติเพื่อให้อุดมคติบรรลุผลสำเร็จ (สุมิตร คุณานุกร , 2518)

ศิลปหัตถกรรม เดิมเป็นวิชาเอกในสาขาคหกรรม ในโรงเรียนช่าง สตรี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 กรมอาชีวศึกษาได้อนุมัติให้เปิดเป็นแผนก ศิลปหัตถกรรมใน โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนการช่างและโรงเรียนเทคนิค เมื่อโรงเรียนอาชีวศึกษาได้รับการสถาปนาเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา แผนก ศิลปหัตถกรรม จึงเลื่อนขึ้นมาเป็นประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม (กระทรวง-

ศึกษาริการ, 2519) ำได้แบ่งการสอนเป็น 3 สาขาวิชา คือ

1. สาขาวิชาศิลปหัตถกรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ
  - 1.1. กลุ่มวิชาจิตรศิลป์
  - 1.2. กลุ่มวิชาศิลปประยุกต์
  - 1.3. กลุ่มวิชาหัตถอุตสาหกรรม
2. สาขาวิชาการถ่ายภาพ
3. สาขาวิชาการดนตรี

หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 มุ่งให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษา สามารถออกไปปฏิบัติงานในระดับ ช่างฝีมือ (Skilled-worker) ที่มีทักษะ ด้านอาชีพจิตรศิลป์ ศิลปประยุกต์ และ หัตถอุตสาหกรรม อย่างกว้างๆ และให้โอกาสเลือกเรียนวิชาชีพ เน้นทักษะเฉพาะอย่างในอาชีพที่มีความถนัดและสนใจ ซึ่งสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง อีกด้วย เป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สื่องานอาชีพ สร้างเสริมกิจนิสัยอันพึงประสงค์ในการทำงาน มุ่งให้ผู้จักพัฒนาตนเอง ทั้งด้านความคิดและการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต และในการทำงานบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม และความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ หลักการของหลักสูตรจึงกำหนดทิศทางมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางของการศึกษา ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรวิชาชีพ หลังมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อออกไปประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่ง ฝึกรงานฝีมือที่ำใช้เทคโนโลยี อดยปฏิบัติจนเกิดทักษะ คุณธรรม และสติปัญญา สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรมและเชิงเทคโนโลยี ที่นำไปประกอบอาชีพได้จริง
3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การอาชีพศึกษาครบวงจรนำไปปฏิบัติได้จริง

ตามความหลากหลายของอาชีพ ตามเนื้อหาวิชา ตามเวลาฝึก ตามภูมิภาค และตามสภาพท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงาน และพัฒนางานได้เสมอ

5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรม และ เสริมสร้างคุณธรรมชีวิต ให้สามารถอยู่ได้ด้วยความผาสุก และเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

6. เป็นหลักสูตรที่มุ่ง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสร้างทักษะสร้างคุณธรรมและสร้างสติปัญญา จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระได้

7. เป็นหลักสูตรที่มุ่ง เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีงานทำ หรือผู้ที่สนใจมาศึกษาเพิ่มเติมได้ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2535)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในประเภทวิชา ศิลปหัตถกรรม ไว้ดังนี้

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทางศิลปหัตถกรรม เพื่อที่จะนำไปค้นคว้า และพัฒนางานศิลปหัตถกรรมของชาติ ให้สอดคล้องกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. ให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปหัตถกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีเจตคติที่ดีต่องานศิลปหัตถกรรม

3. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรม และสามารถนำไปใช้ประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน

4. ให้มีลักษณะนิสัยเป็น ผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

5. ให้สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และ ฝึกให้มีทักษะในวิชาศิลปหัตถกรรม จนสามารถนำไปประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2533)

สำหรับจุดประสงค์ของสาขาวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นสาขาย่อยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ระบุไว้ดังนี้

1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการฝึกให้มีทักษะ เพื่อเป็นแนวทางการค้นคว้าหาวิธีสร้างงานอาชีพ สาขาวิชาศิลปหัตถกรรม ให้พัฒนาก้าวหน้าสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความต้องการของตลาดแรงงาน

2. ให้มีความซาบซึ้ง ในคุณค่าของอาชีพ สาขาวิชาศิลปหัตถกรรม สามารถถ่ายทอดได้ ผลิตได้ จำหน่ายได้ และบริการได้

3. ให้มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี มีความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนและผู้อื่น

4. ให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์งาน สร้างงานและการแก้ไขปัญหาในงานอาชีพ วิชาศิลปหัตถกรรม และงานอาชีพอื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน

5. ให้สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม เชิงเทคโนโลยี การสร้างสติปัญญา เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และหาประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการต่างๆ หรือสถานประกอบการที่จะนำไปประกอบอาชีพได้จริง

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

1. ภาคเรียน

ในปีหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติ และสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เหมาะสม ระยะเวลาเรียนในภาคเรียนปกติ รวมทั้งการสอบด้วย ไม่น้อยกว่า 20 สัปดาห์ และภาคฤดูร้อนไม่น้อยกว่า 4 สัปดาห์ กำหนดการเปิดเรียนและการปิดเรียนในแต่ละภาคเรียน และภาคเรียนฤดูร้อน ให้เป็นไปตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดวันเปิดปิดภาคเรียน สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา

2. เวลาเรียน

หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตร 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน สถานศึกษาที่เปิดสอนตามหลักสูตรนี้ จะต้องเปิดทำการสอนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 วัน และอาจเปิดสอนในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ได้อีก 1 วัน เวลาเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ไม่รวมการฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม) จะต้องไม่เกินสัปดาห์ละ 38 คาบเรียน หรือตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน โดยถือ 1 คาบเรียนเท่ากับ 50 นาที กำหนดเวลาทำการสอนในแต่ละวัน ให้เป็นตามที่กรมเจ้าสังกัดกำหนด

3. หน่วยกิต

รายวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรมีทั้งที่เป็นภาคทฤษฎีส่วน ที่เป็นภาคปฏิบัติส่วน และที่เป็นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมกัน การกำหนดหน่วยกิตของรายวิชาต่างๆ ให้ถือเกณฑ์ดังนี้

3.1. รายวิชาภาคทฤษฎี 1 คาบเรียนต่อสัปดาห์ ตลอดภาค ไม่น้อยกว่า 18 คาบเรียน รวมกับเวลาของการวัดผล ไม่น้อยกว่า 20 คาบเรียน มีค่า 1 หน่วยกิต

3.2. รายวิชาภาคปฏิบัติ 2-3 คาบเรียนต่อสัปดาห์ ไม่น้อยกว่า 36-54 คาบเรียน รวมกับเวลาของการวัดผล ไม่น้อยกว่า 40-60 คาบเรียน มีค่า 1 หน่วยกิต ยกเว้นรายวิชาในกลุ่มวิชาพลศึกษา

3.3. รายวิชาที่มีการฝึกงานในแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ หรือ สถานประกอบการอาชีพอิสระให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

4. โครงสร้าง

โครงสร้างของ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) แบ่งเป็น 3 หมวดวิชาคือ

- 4.1. หมวดวิชาพื้นฐาน
- 4.2. หมวดวิชาชีพ
- 4.3. หมวดวิชาเลือก

จำนวนหน่วยกิตและรายวิชาของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร
ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง และแผนการเรียนของแต่ละประเภท
วิชา และสาขาวิชา

5. การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม

ให้นักเรียนทุกคนฝึกงานภาคสนาม ในแหล่งวิทยาการ หรือ
สถานประกอบการ หรือสถานประกอบการอาชีพอิสระอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อย
กว่า 400 คาบเรียน ในภาคเรียนที่ 5 หรือ ที่ 6 มีค่า 4-6 หน่วยกิต ตามที่
กำหนดไว้ในแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา การตัดสินผลการเรียน และการ
ให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับรายวิชาอื่น

ภาคเรียนที่มีการฝึกงาน ให้เพิ่มเวลาเรียนต่อสัปดาห์ของราย
วิชาที่เรียนเป็น 2 เท่าของภาคเรียนปกติ

6. การเข้าเรียน และการเป็นนักเรียน

พื้นความรู้ และคุณสมบัติของผู้เข้าเรียน และการเป็นนักเรียน
ตามหลักสูตรนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการ
ศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุง
ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2534

7. การโอนผลการเรียน

การโอนผลการเรียนตามหลักสูตรนี้ให้เป็นไปตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533)
พ.ศ. 2534

8. การประเมินผลการเรียน

ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประ
เมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับ

ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2534

9. การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

ให้เป็นไปตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2534

10. การฟื้นฟูสภาพการเป็นนักเรียนนักศึกษา

10.1 นักศึกษาฟื้นฟูสภาพไปเอง ในกรณีใดกรณีหนึ่งต่อไปนี้

10.1.1 สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

10.1.2 ขอลาออก

10.1.3 ถึงแก่กรรม

10.2 สถานศึกษาสั่งให้ฟื้นฟูสภาพนักศึกษา ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

10.2.1 ขาดเรียนติดต่อกเกินกว่า 15 วัน โดยสถานศึกษาพิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือ มีพฤติกรรมอย่างอื่นที่แสดงว่าไม่มีความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียน

10.2.2 ไม่มาติดต่อเพื่อรักษาสภาพนักศึกษา ภายในระยะ 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันปิดการลงทะเบียน

10.2.3 ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือทางราชการหรือ ประพฤติเป็นภัยต่อความสงบ เรียบร้อยของบ้านเมือง

10.2.4 ต้องโทษคดีอาญา โดยคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

10.2.5 ขาดคุณสมบัติของผู้เข้าเรียน สภาพนักศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยประเมินผลการศึกษา พ.ศ. 2527 (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

11. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้มีอำนาจในการสั่งยกเลิกเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชาต่างๆในหลักสูตร-ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533)

องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนศิลปะ

อีแวนส์ และเฮอร์ (Evans and Herr, 1978) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในด้านการเรียนการสอนที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาทางวิชาชีพ ว่า ประกอบด้วย

1. ครูผู้สอนจะต้องสนใจเอาใจใส่ต่อความสำเร็จของผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ผู้เรียน คือ เป้าหมายหลักที่สำคัญในการเรียนการสอน
3. บรรยากาศในการเรียนที่เป็นอิสระ มากกว่าการบังคับ
4. เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้อบรมจุดมุ่งหมายของการเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ก็เหมือนกับการเรียนการสอนทั่วไป ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่จะทำการเรียนการสอนบรรลุความคาดหวัง ได้แก่

1. หลักสูตร
2. ผู้สอน
3. ผู้เรียน
4. กระบวนการเรียนการสอน
5. การบริหารและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนและหลักการสอนด้านอาชีพะและ

เทคนิคศึกษา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นับได้ว่า เป็นตัวแปรสำคัญที่มีส่วนในการที่จะทำ
ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการศึกษา ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ประกอบดังกล่าวเพื่อ
นำไปสู่การนำเสนอในรายละเอียดของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน และสถาน
ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร
2. ผู้สอน
3. ผู้เรียน
4. กระบวนการเรียนการสอน
5. การบริหารและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

หลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2518) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง
โครงการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และ
คุณลักษณะ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

แทนเนอร์ (Tanner, 1980) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การ
สร้างความรู้ และประสบการณ์ให้พัฒนาอย่างมีระบบภายในสถานศึกษา เพื่อให้
ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ของตนเอง

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ
คือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่ได้จัดไว้อย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียน
ได้ศึกษาเพื่อจบชั้นเรียน หรือ รับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ
2. หลักสูตร คือ เนื้อหาหรือ สิ่งเฉพาะที่จะ
ต้องสอน ซึ่งจริงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้มีความรู้ จนจบชั้น
หรือ ได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มของรายวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมานั้น พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายหลายลักษณะ แต่แนวคิดหลักที่เห็นได้ชัด เป็นสิ่งสำคัญของหลักสูตร คือ เป็นขอบเขตในการจัดประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

หลักสูตรอาชีวศึกษา

วิจิตร บุญจรกุล (2529) ได้จำแนกหลักสูตรอาชีวเทคนิคศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับช่างฝีมือ (Skilled Mechanics) เป็นการศึกษาต่อจากชั้นมัธยมปีที่ 3 เป็นต้นมา ใช้เวลาเรียน 3 ปี เมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้อุปริญญาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพนี้ เป็นการศึกษาผนวกเข้ากับการฝึกหัด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ศึกษา 3 ด้าน คือความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ความรู้ (Cognitive Domain) หมายถึงความรู้ทางอาชีพในอันที่ยังประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพรวมทั้งการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

ทักษะ (Psychomotor Domain) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพอย่างผู้มีความรู้ และความฉลาด

เจตคติ (Attitude Domain) หมายถึง เจตคติที่ดีและถูกต้องต่ออาชีพที่ตนปฏิบัติอยู่ ถ้ามีเจตคติที่ดีต่ออาชีพแล้ว จะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และรักงานยิ่งขึ้น

2. ระดับช่างเทคนิค (Technical Mechanics) การศึกษาใน

ระดับนี้ต่อจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อีก 2 ปี เมื่อจบการศึกษาในระดับนี้แล้วจะได้วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ในปัจจุบันการจัดการอาชีวศึกษาโดยเฉพาะในระดับต้น คือ ระดับประกาศนียบัตร (ปวช.) ยังไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จากการที่กรมอาชีวศึกษาได้ประเมินผลหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 เมื่อปี พ.ศ. 2528 พบว่า ยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอน และประสบการณ์สำหรับผู้เรียนให้มีความรู้ความชำนาญ ตามที่ตลาดแรงงานต้องการได้อย่างเต็มที่ ทักษะและฝีมือยังไม่เป็นที่เชื่อถือ คุณธรรมในเรื่องการตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และ ความอดออม ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจของตลาดแรงงาน ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องธุรกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยียังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ระบบการฝึกหัดการทำงาน เพื่อให้มีฝีมือและทักษะยังมีปัญหาในเรื่องระยะเวลาที่ฝึก สถานที่ผู้ฝึก และ เครื่องมือในการฝึกงาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา, 2528) และจากการประเมินผลการดำเนินงานแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2524-2529) ของกรมอาชีวศึกษาพบว่าในช่วงปีการศึกษา 2527-2528 จำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนในระดับปวช. ลดลงในประเภทวิชาคหกรรม และศิลปหัตถกรรม (กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา, 2529)

กรมอาชีวศึกษา จึงได้ศึกษาปัญหาข้อมูลต่างๆ และสรุปผลการศึกษาส่วนหนึ่งว่า เกิดจากความผิดพลาดของหลักสูตร โดยระบุว่า หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับสภาวะของเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรท้องถิ่น มีการจัดรายวิชาบังคับไว้มากเกินไป ไม่สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้เท่าที่ควร และจัดให้เป็นระบบเปิดจริงๆ จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้กรมอาชีวศึกษาต้องปรับปรุง และพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการมีงานทำซึ่งเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล และยึดนโยบายดังกล่าว เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงหลักสูตร ปวช. พ.ศ. 2524 เนื่องจากการปรับปรุงครั้งนี้ มีการปรับทั้งหลักการ จุดมุ่งหมายโครงสร้าง และ

จำนวนภาคเรียน รวมทั้งปรับสาขาวิชาใหม่ด้วย จึงต้องเข้าใจว่าหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ธงชัย สุวัฒนาเมจิรินทร์, 2530)

อย่างไรก็ตาม จากสถิติจำนวนผู้มาสมัครและรับไว้ในประเภทวิชา
ศิลปหัตถกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในปีการศึกษา 2536 ทั่วประเทศพบ
ว่าประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมนับเป็นประเภทวิชาที่มีผู้มาสมัครมากเป็นอันดับ 3
ใน 5 ประเภทวิชา คือ สมัครไว้ 4,755 คน แต่สามารถรับได้ 3,724 คน
คิดเป็นร้อยละ 78.32

ผู้สอน

ผู้สอน ในที่นี้หมายถึง ครู หรือ อาจารย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความ
ใกล้ชิดกับผู้เรียน มีความเข้าใจผู้เรียน ทราบความยากง่าย ความสั้นยาวของ
เนื้อหา ตลอดจนมีโอกาสในการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ให้
แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ ที่ได้ศึกษามาโดยตรง
ได้ลงมือสอนเองโดยตรง ครูจึงเป็นผู้ที่กำหนดและให้ความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี
ดีเกี่ยวกับเนื้อหา การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่มีคุณค่าให้แก่ผู้เรียน
(สุจริต เพียรชอบ . 2521)

พาสตัน (Paston, 1923) ได้อธิบายลักษณะของครูศิลปะ ที่มี
ประสิทธิภาพไว้ 4 ลักษณะ คือ

1. มีความสามารถในการปลุกเร้า (Ability to Inspire) ให้
ผู้เรียนได้แสดงถึงความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน โดยการสร้างบรรยากาศ
การเรียนรู้ที่มีความอิสระในการเรียน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการ
แสดงออก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางปัญญา และสุนทรียภาพ

2. มีความเอาใจใส่ (Empathy) การที่ครูผู้สอนเอาใจใส่ในตัวผู้
เรียนก็จะทำให้สามารถเลือกวิธีการจูงใจ สนับสนุน และชมเชยได้อย่าง

เหมาะสม เลือกลักษณะกิจกรรมศิลปะให้สอดคล้องกับผู้เรียน ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่ครูจะต้องค้นหาสิ่งที่ตัวเองสนใจ และสิ่งที่จะสอน

3. มีความรู้ (Knowledge) ครูต้องมีความรู้ในวิชาศิลปะเป็นอย่างดี กล่าวคือ มีความรู้ในด้านกระบวนการสร้างสรรค์ ตั้งแต่ขั้นแรก จนถึงขั้นสุดท้าย และแสดงออกมาให้ปรากฏเห็น ความรู้เกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ความรู้ด้านสื่อศิลปะชนิดต่างๆ ตลอดจนความรู้ในด้านวัฒนธรรม ศิลปะทั้งในอดีตและปัจจุบัน

4. การตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง (Sens of Self-Worth) ครูผู้สอนต้องมีความเชื่อมั่นในการทำงาน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีความกล้าในการตัดสินใจ ยอมรับในตนเอง พาสันมีความเชื่อว่า ครูศิลปะที่ประสบผลสำเร็จมีระดับของอัตตา (Ego) สูง

สำหรับการศึกษาศายอาชีพ นอกเหนือจากคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ผู้สอนยังต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในวิชาชีพนั้นๆ โดยตรง (เมธี ปิรันธนานนท์, ม.ป.ป.)

สรุปแล้วผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอน ไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และรายวิชาที่ตนรับผิดชอบในการสอนเป็นอย่างดี มีเทคนิควิธีสอนที่ดี รู้จักเลือกวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการใหม่ๆ มีความรู้ ในการจัดและบริหารอาคารสถานที่ ที่ใช้สอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะวิชา และมีความรู้ทางด้านวิชาชีพอย่างเพียงพอ

ผู้เรียน

ผู้เรียนนับเป็นองค์ประกอบทางการเรียนการสอนที่สำคัญยิ่ง เพราะหากปราศจากผู้เรียนแล้ว การสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ในการศึกษาสายอาชีพ เมธี

บิรันธานันท์ (ม.บ.บ.) ได้เสนอคุณสมบัติของผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. ต้องมีความสนใจ เพราะความสนใจเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้เรื่องใดๆ ก็ตาม
2. ต้องมีความถนัด ความถนัดเป็นตัวประกอบที่สำคัญอีกตัวหนึ่งหากผู้เรียนมีแต่ความสนใจแต่ไม่มีความถนัด ก็ย่อมที่จะไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ด้านอาชีพ
3. ต้องมีความพร้อม ในที่นี้หมายถึง ความพร้อมทางด้านร่างกายและความพร้อมด้านจิตใจ
4. ต้องมีเจตคติที่ดี เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกให้เห็นได้ เช่น การเอาใจใส่ มีความตั้งใจในการทำตามคำสั่งสอน แนะนำ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการเรียนการสอน

สรุปแล้วผู้เรียนจะต้องมีความถนัด และความสนใจในสาขาวิชาที่ตนเองเลือกเรียน มีความพร้อมและเจตคติที่ดีต่อการเรียน สำหรับผู้เรียนในสาขาวิชาศิลปะ วิลสัน และคณะ (Willson and others, 1963) สรุปว่าผู้เรียนจะมีความสนใจใน สุนทรียศาสตร์ ประเพณี ศิลปะ และวรรณคดี มักมีเพื่อนเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องเดียวกัน ผู้เรียนกลุ่มนี้มักไม่ค่อยสนใจที่จะได้รับปริญญาสูงๆ

กระบวนการเรียนการสอน

ธรรมชาติของวิชาศิลปะ มีลักษณะ เฉพาะที่แตกต่างไปจากวิชาอื่นๆ คือ มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของบุคคล ซึ่งควรได้รับการแนะนำจากผู้สอนอย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้เองกระบวนการเรียนการสอน จึงต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบปัญหา และความต้องการด้านการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และขั้นตอน

สำคัญที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้ดีมีประสิทธิภาพคือ การวางแผนการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผล

การวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนหรือการเตรียมการสอน เป็นขั้นตอนที่อาจารย์ทำความเข้าใจในวิชาที่สอนนับตั้งแต่การศึกษาหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาจัดลำดับเนื้อหา กิจกรรม วิธีการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล

มานิต จิตตเกษม (2527) เสนอแนะสิ่งที่ครูต้องเตรียม ก่อนการสอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเจตนารมณ์ของหลักสูตร จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนรายละเอียดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ
2. ศึกษาเอกสารหลักสูตร เช่นคู่มือครู หนังสือเรียน แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ครูสอนตามหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น
3. ศึกษาฐานะเปรียบ และวิธีการวัดผลประเมินผลการศึกษา ตลอดจนแบบฟอร์มต่างๆ ที่ต้องใช้จนสามารถปฏิบัติได้
4. จัดทำกำหนดการสอน ตารางสอน เป็นการวางแผนการสอน ระยะยาวตลอดปีการศึกษา มากำหนดเนื้อหาสาระ ตามระยะเวลาที่หลักสูตร และแผนการสอนของหลักสูตรกำหนดไว้
5. จัดทำแผนการสอนย่อยเพื่อใช้สอนแต่ละคาบเวลา เป็นการวางแผนการสอนระยะสั้น เป็นรายวัน และรายคาบ

จากการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน อาทิเช่น อนันต์ ศรีโรสภา (2527) และอุทุมพร ทองอุไร (2523) พบว่า การวางแผนการสอน หรือ

การเตรียมการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนใน 5 อันดับแรก ของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการวางแผนการสอน จึงเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน

การดำเนินการสอน

การดำเนินการสอนเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติการสอนจริงภายในห้องเรียน ตามแผนการสอนที่ได้วางไว้ และขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยทั่วไปมีลำดับขั้นที่ปฏิบัติอยู่ 4 ขั้นคือ การนำเข้าสู่บทเรียน การทำการสอน การสรุปบทเรียน และการประเมินผล (กาญจนา กุณารักษ์, 2527)

สุนทร พานิชกุล (2530) ให้ความเห็นว่า ในการสอนวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ผู้สอนควรตระหนักในวิธีการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้

1. ชี้แจงผู้เรียนให้เข้าใจ วิธีปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเสียก่อน ขั้นตอนโดยยาก ซับซ้อนควรสาธิตให้ดู
2. เมื่อผู้เรียนเข้าใจวิธีการแล้วให้ลงมือปฏิบัติ พร้อมกับชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงวิธีการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ใดก็ได้
3. ให้นักเรียนฝึกบ่อยๆ อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงข้อบกพร่องทีละน้อยจนสมบูรณ์
4. งานใดที่ต้องทำซ้ำๆ ครูควรดัดแปลงรูปแบบของชิ้นงานนั้นๆ ให้เป็นแบบต่างๆ ให้นักเรียนฝึกเพื่อ แล้วฝึกอย่างเข้มข้น
5. ติดตามผลให้ทราบว่า เด็กคนใดมีทักษะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ครูจะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของแต่ละคนอย่างไร
6. รับงานจ้าง หรือฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติงานอย่างมีทักษะทำงานอย่างคล่องแคล่วจนเป็นอัตโนมัติ
7. ครูชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ ความสามารถไปดัดแปลงหรือ

ประยุกต์เป็นทักษะใหม่ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ และผลิตงานใหม่ขึ้น

8. ครูต้องไม่ละเลยต่อข้อบกพร่องเล็กๆ น้อยๆ ให้ผ่านไป โดยถือว่าไม่สำคัญ เด็กจะปฏิบัติดีเป็นนิสัย แก้ไขได้ยาก

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการสอนที่เหมาะสมนั้น คงต้องพิจารณาในหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะวิธีการถ่ายทอดความรู้นั้น นับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนควรตระหนักให้มากเป็นพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับการฝึกปฏิบัติด้านทักษะในการสอนวิชาชีพ

การประเมินผล

การประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญ ที่จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบว่า การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่รวมถึงการวัดผลโดยการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือทดสอบ ประกอบการพิจารณา เพื่อสรุปคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือ พฤติกรรมของบุคคลอย่างมีหลักเกณฑ์ (จางงศ์พรายแย้มแข, 2529)

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการพยายามสนับสนุน ให้มีการวัดผลหลายครั้งคือ การวัดผลก่อนเรียน การวัดผลระหว่างเรียน และการวัดผลปลายภาค

การวัดผลก่อนเรียน เป็นการวัดผล เพื่อทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะสะดวกสำหรับการจัดกลุ่มของผู้เรียนตามพื้นฐานความรู้เดิม หรือเป็นฐานของการเริ่มสอนเนื้อหาสาระ ในแต่ละแผนการสอน หรือแต่ละบทเรียน

การวัดผลระหว่างเรียน เป็นการวัดผล เพื่อทราบผลการเรียนการสอนแต่ละครั้ง แต่ละหน่วยการสอน ว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้าไม่มี หรือไม่ผ่าน จะให้จัดการสอนซ่อมเสริมแล้วสอบซ่อม

เสริมในส่วนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจ หรือไม่ผ่านตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

การวัดผลปลายภาค เป็นการวัดเพื่อตัดสินว่า ผู้เรียนจะผ่านการเรียนหน่วยรวม หรือรายวิชาที่เรียนหรือไม่

นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูอาจารย์ใช้วิธีวัดผลหลายวิธี ได้แก่ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสนทนากับผู้เรียน การตรวจผลงาน การวัดผลในลักษณะนี้จะช่วยให้ครูมีโอกาสรอบถึง ความรู้ ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน (สวัสดี งามกล . 2527)

การประเมินผลวิชาอาชีพภาคทฤษฎี ไม่แตกต่างจากการวัดและประเมินผลวิชาสามัญทั่วไป แต่ในด้านการปฏิบัติ มีวิธีการที่แตกต่างจากวิชาสามัญ แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การวัดวิธีการ ขบวนการ และแนวปฏิบัติเป็นการวัดกระบวนการในการทำงาน (Process)
2. การวัด หรือ ประเมินผลงานขั้นสุดท้าย เป็นการวัดผลผลิต (Product)
3. การวัดเจตคติ หรือ คุณภาพทางจิตใจ ของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน เช่น ความอดทน ความวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม ระเบียบในการทำงาน ฯลฯ (สุทธิ ประจงศักดิ์, 2525)

คู่มือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2530 ประเภทวิชา ศิลปหัตถกรรม ได้เสนอแนะไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนสำหรับวิชา อาชีพ ควรประเมินใน 3 หัวข้อ ดังนี้

1. วิธีการปฏิบัติงาน (Procedure and Process) เป็นกระบวนการ

การของการทำงานตามขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ กระบวนการ
แนวทางการปฏิบัติ

2. ผลผลิต (Product) คือ ผลงานสำเร็จรูป ควรพิจารณา
ในด้านปริมาณ และคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่วางไว้หรือไม่

3. ผู้ปฏิบัติงาน (Person) มีทัศนคติและบุคลิกในการทำงานอย่างไร
เช่น รักความสะอาด ตั้งใจทำงาน รู้จักแก้ปัญหา รับผิดชอบ ร่วมมือกับผู้อื่น
ได้ ฯลฯ (สุนทร พานิชกุล, 2530)

การบริหารและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษาจะ
บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือไม่ ขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้าน การสนับสนุน
ของระบบบริหารด้วย ถ้าฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และจริงจัง
ไม่ว่าจะเป็น ด้านอาคารสถานที่ การจัดหาบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ
สำหรับจัดซื้อวัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณสำหรับการ -
ฝึกอบรมครูระหว่างประจำการ นอกจากการสนับสนุนด้านงบประมาณแล้ว
การช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ การให้ความรู้สึที่ดีต่อการปฏิบัติงานของ
ครูศิลปศึกษา การฝึกอบรมครูศิลปศึกษา ให้รู้จักการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
มีแผนงาน มีโครงการจัดทางงบประมาณที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ทำให้
การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารและบริการหลักสูตร

การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร ซึ่งจะ
ต้องทำหน้าที่จัดโครงการดำเนินงานของโรงเรียน จัดโครงการสอนให้เป็นไป
ตามหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขให้ใช้ได้เหมาะสมอยู่เสมอ จัดอบรมครูเพื่อเตรียมครูให้
สามารถนำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลที่สุด แนะนำควบคุมดูแลการสอน
ของครูให้ดำเนินไปตามโครงการสอน จัดประชุมครูเพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ

วิเคราะห์หลักสูตร และเสนอความคิดต่อผู้บริหารระดับสูง ในการปรับปรุงหลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตร (บุญมี เณรยอด, 2529)

นิพนธ์ วิทยพานิช (2530) กล่าวถึง งานบริหารและบริการหลักสูตร ว่า แบ่งออกได้ดังนี้

1. งานเตรียมบุคลากร เป็นการให้ความรู้แก่บุคลากร โดยการชี้แจงอบรมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลตามหลักสูตร
2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสมัครใจ ของครูแต่ละคน
3. การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร และสื่อการสอนทุกชนิดที่จำเป็นเพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถ ใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ครูและนักเรียน เช่น การบริการห้องสมุด สื่อการเรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษาในการใช้หลักสูตร บวช. พุทธศักราช 2530 ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาโครงสร้าง และเนื้อหา ในหลักสูตรร่วมกันอย่างรอบคอบ ทั้งผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนกวิชา และครู อาจารย์ทุกคน เพื่อทราบหลักการ จุดหมาย และ จุดประสงค์ หมวดวิชา รายวิชารวมทั้ง เนื้อหาสาระ วางแผนการใช้ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ เครื่องใช้ และวางแผนการสอนร่วมกัน นอกจากนี้ควรศึกษาระเบียบการจัดการศึกษาและระเบียบการประเมินผลการศึกษาให้เข้าใจถูกต้องตรงกัน เพื่อการนำไปปฏิบัติ

จะสอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน

2. วางแผนการสอนร่วมกัน รวมทั้งการจัดทำบันทึกการสอน การจัดชั้นเรียน ตารางเรียน การกำหนดหลักเกณฑ์การวัดผล ประเมินผล แต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในหลักสูตร

3. กำหนดกระบวนการปฏิบัติงานสอนร่วมกัน เพื่อให้พฤติกรรม การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อันจะเสริมสร้างประสบการณ์และ สมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ในเรื่องการจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนเป็นต้นว่า ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน การจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ช่วยสอน และวัสดุฝึก

4. กำหนดโครงการและกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถ มีทักษะ และมีบุคลิกภาพในการทำงาน ที่สัมฤทธิ์ผล เป็นต้นว่า โครงการฝึกงาน โครงการจัดกิจกรรมและชมรมต่างๆ โครงการแนะแนว โครงการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด โครงการจัดนิทรรศการ ทางวิชาการ วิชาชีพ ฯลฯ

5. กำหนดแผนงานด้านวิชาการในส่วนที่ส่งเสริมการเรียนการสอน เป็นต้นว่า จัดทำข้อสอบมาตรฐานร่วมกันระหว่างกลุ่มสถานศึกษา จัดทำ โครงการสอนแต่ละรายวิชาร่วมกัน ระหว่างกลุ่มสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนครู อาจารย์ เพื่อให้ประโยชน์ร่วมกันในการเรียนการสอนการนิเทศ และติดตามผล การเข้าหลักสูตรภายในสถานศึกษา การเก็บข้อมูลสถิติและปัญหาต่างๆ ในกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป การกำหนด หลักเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน การจัดทำข้อทดสอบคัดเลือกผู้เข้าเรียน ร่วมกัน ฯลฯ (สุนทร พานิชกุล , 2530)

การจัดอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และห้องปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ให้มี ความสะอาดสะดวก จัดหาวัสดุฝึก อุปกรณ์เครื่องใช้ให้พร้อมและเพียงพอ เพื่อ

ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการฝึกปฏิบัติ และได้ประสบการณ์ทางวิชาชีพโดยตรง

พิสิษฐ์ ธานี (2506) ทำการวิจัยพบว่า สถานที่สอน และฝึกอาชีพ เป็นที่ดึงดูดความสนใจให้นักเรียน และคนทั่วไป สนใจวิชาอาชีพในโรงเรียน เพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญคือ การสอนวิชาอาชีพจะได้ผลตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ก็เพราะ มีอาคารสถานที่ฝึกงานให้นักเรียนได้เข้าไปเรียนและฝึกงาน ในแขนงวิชาที่เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ

พจนัน ษณะชวณะ (ม.บ.บ.) เสนอว่า สถานที่ฝึกงานที่ดีควรมี องค์ประกอบดังนี้

1. ลักษณะและรูปแบบของตัวอาคาร
2. ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
3. การจัดเนื้อที่ที่ใช้สอยภายใน (Floor Space) ต้องให้เหมาะสม และมีเนื้อที่เพียงพอสำหรับอุปกรณ์ในงานต่างๆ
4. สภาพทางกายภาพ เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น อุณหภูมิ แสงสว่าง อากาศถ่ายเทสะดวก น้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นต้น

การเรียนการสอนประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม จะประสบผลสำเร็จต้องมี ห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม มีเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ และ ครุภัณฑ์พร้อมเพรียง ครุภัณฑ์มีขนาดได้สัดส่วนกับวัยของผู้ใช้ และจัดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมตามลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงาน การจัดห้องมีความสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน งานอาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ต้องมีห้องปฏิบัติการ ดังนี้

ห้องเรียนศิลปะ

ห้องเรียนศิลปะ หมายถึง ห้องเรียนที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน

ศิลปะ ในความหมายนี้พาสตัน (Paston, 1973) ได้แยกห้องเรียนศิลปะออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ห้องเรียนศิลปะที่เหมือนกับห้องเรียนทั่วไป เป็นห้องเรียนภาคทฤษฎี หรือ วิชาอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเนื้อที่สำหรับการปฏิบัติงานภายในห้องเรียนประกอบด้วยโต๊ะและเก้าอี้ของผู้เรียนและผู้สอน กระดานดำสำหรับเขียน และอาจมีบอร์ดอยู่ภายในห้อง

2. ห้องปฏิบัติการศิลปะ สำหรับห้องเรียนแบบนี้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากห้องเรียนโดยทั่วไป กล่าวคือ มีพื้นที่ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับผู้เรียน มีโต๊ะปฏิบัติงานขนาดใหญ่ และ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทสะดวก ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้สอนในวิชานั้นๆ จะเป็นผู้กำหนดจัดวางให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวิชา เช่น ห้องเรียนจิตรกรรม ก็จะประกอบด้วยขาหยั่งเขียนภาพ ชั้นเก็บงาน บริเวณสำหรับวางหุ่น ฯลฯ

ลาเนียร์ (Lanaier, 1964) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนศิลปะควรมีความกระต๊ัด และเหมาะสม อยู่ทางด้านใดด้านหนึ่งของอาคาร และห่างจากห้องเรียนวิชาอื่นๆ พอสมควร เนื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะอาจก่อให้เกิดเสียงดัง อย่างไรก็ตามก็ไม่ควรที่จะอยู่ในที่ห่างไกลจนทั้งผู้สอนและผู้เรียนรู้สึกโดดเดี่ยว ภายในห้องควรมีที่เก็บของ มีแสงสว่างเพียงพอ มีไฟฟ้าที่กระจายความสว่างทั่วห้อง มีหน้าต่าง อากาศถ่ายเทสะดวก และมีม่านบังตาสำหรับช่วงเวลาที่ฉายสไลด์ และภาพยนตร์

ชโล พงษ์สามารถ (2526) ได้กล่าวถึงห้องเรียนศิลปะว่าในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ควรเป็นห้องเรียนที่แยกออกเป็นเอกเทศ กว้างขวาง เพื่อความเคลื่อนไหวอย่างคล่องตัว มีความแตกต่างจากห้องเรียนธรรมดาอันเนื่องมาจากเครื่องมือเครื่องใช้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ในการเรียนการสอนศิลปะนั้น ห้องเรียน นับว่ามีความสำคัญมาก ทั้งนี้ห้องเรียนศิลปะยังรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่ ภายในห้องด้วย แต่สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาที่เกี่ยวกับ ห้องเรียนศิลปะอยู่ ทั้งในด้านปริมาณ และลักษณะทางกายภาพของห้อง

วัสดุอุปกรณ์

ในที่นี้หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ในแต่ละวิชา ตลอดจน สื่อการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนศิลปะ วัสดุอุปกรณ์นับว่า เป็นองค์ประกอบที่มีความ สำคัญไม่น้อยกว่าองค์ประกอบอื่น เพราะเป็นวัตถุดิบเครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจน สื่อการเรียนต่างๆ อันส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ตามจุด ประสงค์เป็นต้นว่า เต้าเผา จักรเย็บหนัง แท่นพิมพ์ และแท่นปั้น เป็นต้น วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดเสียมิได้ โดยเฉพาะในการเรียน สายอาชีพแล้ว หากผู้เรียนไม่สัมผัสกับเครื่องมือ เครื่องใช้ ที่เหมือนกับที่ใช้กัน อยู่ในวงการอาชีพแล้ว ก็ยากที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ ในการเรียนรู้ ตามหลักสูตรได้

สื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ได้ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง สิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ อาจเป็นสิ่งหนึ่งหรือ หลายสิ่งต่อไปนี้เป็น หนังสือประจำวิชา หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ้างอิง อุปกรณ์การเรียน วัสดุฝึก คู่มือการสอน หรือคู่มือครู

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า สื่อการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์และ กิจกรรมการเรียนที่ครูและนักเรียนจะต้องทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำ และจัดหาไว้ให้เรียบร้อย

วิจิตร ภัคธีรัตน์ (25) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลาง หรือพาหนะที่ช่วยให้ผู้สอนส่ง หรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหมายรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการ (สุรขทัยธรรมมาธิราช, 2526)

สื่อการเรียนการสอนวิชาการงานและอาชีพตามที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524) เสนอไว้มีดังนี้

1. หนังสือเรียนแต่ละรายวิชา เป็นคู่มือของบทเรียน ควรใช้โดยถือการปฏิบัติเป็นหลัก
2. คู่มือการสอน จะทำให้ทราบจุดประสงค์ วิธีการจัดกิจกรรม ความรู้สำหรับครู หนังสืออ้างอิง ฯลฯ
3. วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ครูผู้สอนจะต้องศึกษา วิธีการใช้ การดูแลรักษา และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
4. ทรัพยากรในท้องถิ่น สถานศึกษาควรจัดหา หรือนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นบุคลากร แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ ฯลฯ
5. หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านประกอบ วารสาร เอกสารต่างๆ ควรจัดหาไว้ในห้องสมุด หรือแนะนำให้นักเรียนอ่าน

โนเอล และ ลีโอนาร์ด (Noel and Leonard) อ้างถึงใน วัลลภ ภู่วชิ (2528) ได้เสนอแนะคุณลักษณะที่ดีของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. เหมาะสมกับระดับอายุ และสติปัญญาของผู้เรียน
2. เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
3. เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
4. เหมาะกับเรื่องที่จะสอน
5. มีลักษณะน่าสนใจ

6. ตรงกับจุดมุ่งหมายในการสอน
7. ไม่ทำให้เสียเวลาในการใช้มากเกินไป
8. ให้ความคิดรวบยอดที่ง่าย และไม่ซับซ้อน
9. เป็นแบบง่ายๆ
10. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาดีขึ้น
11. ช่วยในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่ผู้เรียน
12. ช่วยเพิ่มทักษะให้แก่ผู้เรียน
13. ให้ผลดีต่อการเรียนการสอนมากที่สุด
14. ไม่แพงจนเกินไป

การศึกษาวิชาชีพ มุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้ การเรียนวิชาชีพต้องคลุกคลีกับเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องทุ่นแรง เกี่ยวข้องกับ สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสินค้า ผู้บริการ ผู้เรียนจึงควร จะต้องคุ้นเคยกับระบบการทำงานที่มีการสั่งงานโดยใบงาน สื่อการเรียน การสอนที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ จึงควรมีลักษณะเป็นใบช่วยสอน โดยจัดทำขึ้นตามวิธีการสอนแบบกำหนดงาน (Project Method) ใบช่วยสอน ได้แก่ ใบงานหรือใบปฏิบัติงาน ใบความรู้ และ รายการสอน (สุนทร พานิชกุล . 2530)

ลักษณะของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ได้ระบุคุณสมบัติ ของผู้เข้าเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า
2. มีความประพฤติเรียบร้อย
3. มีร่างกายแข็งแรง และเหมาะสมในการเรียนวิชาชีพนั้นๆ
4. ไม่เป็นโรคที่ส่งคมรังเกียจ หรือติดยาเสพติดชนิดร้ายแรง

5. ถ้าเคยถูกลงโทษให้ออกจากสถานศึกษาเพราะความผิดอย่างร้ายแรง จะต้องฟื้นฟูสภาพนักศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี จึงมีสิทธิ์สมัครเข้าเรียนใหม่ได้
6. เป็นผู้ผ่านการสอบคัดเลือก หรือคัดเลือกให้เข้าเรียนได้
7. มีผู้ปกครองซึ่งสถานศึกษาเชื่อถือมาให้การรับรอง และทำใบมอบตัว เว้นแต่ผู้บรรลุนิติภาวะสถานศึกษาจะให้มีผู้ปกครองมาทำใบมอบตัวหรือไม่ก็ได้
8. มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่ง
9. มีความเคารพเลื่อมใส ศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ด้วยความบริสุทธิ์
10. มีเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
11. ไม่ได้เป็นนักศึกษาของสถานศึกษาแห่งอื่นที่เปิดสอนตามหลักสูตรนี้ คุณสมบัติข้อ 7 ไม่ใช่อำนาจบังคับสำหรับผู้ที่เรียนเป็นบางเวลา หรือ บางรายวิชา หรือบางตอนของรายวิชา หรือภาคฤดูร้อน แต่สถานศึกษาอาจให้ผู้ปกครองมาให้การรับรองและทำใบมอบตัว สำหรับผู้เข้าเรียนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ได้

ในด้านลักษณะของนักศึกษาอาชีวศึกษานั้น คนส่วนมากมีทัศนคติไม่ดีต่อนักศึกษาอาชีวศึกษา เพราะมีก่อบัญหาต่างๆ เช่น ยกพวกตีกัน จิตยาเสพติด เดินขบวนเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ ก่อความเดือดร้อนอยู่เสมอ (วัชร ทรัพย์มีอ้างถึง รัตน บวระบุตร, 2520) และ ลักษณะของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จะเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้เดิม จากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอายุระหว่าง 13-20 ปี จัดเป็นช่วงวัยรุ่น (Adolescence) ซึ่ง สุชา จันทน์เอม (2529) กล่าวว่า การย่างเข้าสู่วัยรุ่นเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดระยะหนึ่งของชีวิต เป็นระยะที่เด็กมีปัญหาและต้องปรับตัว เข้ากับสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม วัยนี้เป็นวัยที่ได้ชื่อว่าวัย "พายุบุแคม" หมายถึง มีความรู้สึก รุนแรงแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงเกินไป ชอบเข้าหมู่พวก ชอบให้เพื่อนฝูงยอมรับและยกย่อง ไม่ชอบการ

บังคับ

ลักษณะ เช่นนี้ของวัยรุ่นอาจแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมแปลกๆ หรือ ทำผิดกฎระเบียบ เพื่อเรียกร้องความสนใจ ซึ่ง รัตนา บัวบุตร (2520) กล่าวว่า การประพฤติขัดกับระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและประพฤติตัวไม่เหมาะสมกับสภาพนักเรียนเป็นพฤติกรรมเชิงนิเสธ เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่านักเรียนมีพฤติกรรมเชิงนิเสธ มีดังนี้ (ทวีป วัชรานุกร อ้างถึงใน รัตนา บัวบุตร, 2520)

1. แต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน โดยได้รับการตักเตือนจากครูเกินกว่า 3 ครั้ง
2. ขาดโรงเรียนโดยไม่ลา หรือแจ้งสาเหตุให้ทางโรงเรียนทราบ จนต้องมีหนังสือเตือนถึงผู้ปกครองเกินกว่า 2 ครั้ง
3. พูดจาไม่เรียบร้อยเป็นปกตินิสัย โดยการพูดหยาบผิดลักษณะของสุภาพชนโดยเฉพาะพูดกับครู อาจารย์ และเพื่อนต่างเพศเป็นประจำ
4. ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น ส่งเสียงดังในห้องประชุม ขณะที่มีการประชุมนักเรียนอยู่ จนทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเกิดความรำคาญ มีการกระทำในทำนองดังกล่าวเกิดขึ้นเกินกว่า 3 ครั้ง
5. ไม่สนใจในการเรียน เช่น ไม่ส่งงานตามกำหนดเวลา ชอบลอกงานเพื่อน มักบกพร่องเพื่อนขณะที่ครูสอน หรือแสดงกิริยาไม่สนใจ ไม่รับผิดชอบงานจนทำให้ครูต้องว่ากล่าวตักเตือนเกินกว่า 3 ครั้ง
6. ไม่ซื่อสัตย์ ใ้วางใจไม่ได้เมื่อมอบงานให้ เช่น เคยทุจริตในการสอบหรือ มีความประพฤติอย่างอื่นทำนองเดียวกันนี้ เกินกว่า 1 ครั้ง
7. ชอบก่อเรื่องทะเลาะวิวาท ชักชวนเพื่อนก่อความไม่สงบกับบุคคลภายนอก หรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา มักจะตะโกนเชยเชียร์ทำนองทำท่ายฝ่ายตรงข้ามหรือผู้ตัดสิน มีการปฏิบัติตนทำนองนี้เกินกว่า 1 ครั้ง
8. แสดงพฤติกรรมอื่นๆ ที่ครูส่วนใหญ่ว่าไม่ควรกระทำ เกินกว่า 1 ครั้ง หลังจากได้รับการว่ากล่าวตักเตือน เช่น การเข้าไปในสถานเริงรมย์ที่ไม่เหมาะสมกับวัย เที่ยวกลางคืนเกินกว่า 4 ทูมถึงตีสี่ ดดยไม่มีผู้ปกครองพาไป ต้ม

สุราหรือยาเสพติด ฯลฯ เป็นต้น

ปัญหาที่วัยรุ่นส่วนใหญ่มักจะพบเมื่ออยู่ในโรงเรียน (สุชา จันทน์เอม, 2529) คือ

1. ปัญหาในการเรียนวิชาต่างๆ
2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการสอบตกบางวิชา
3. ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างนิสัยในการเรียนที่ดี
4. ปัญหาในการพูดหน้าชั้นเรียน
5. ปัญหาในการคบเพื่อนนักเรียนด้วยกัน
6. ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกเป็นสมาชิกชุมชน
7. ปัญหาในการร่วมกิจกรรมของชุมชน
8. ปัญหาในการเข้ากับครูอาจารย์
9. ปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศ
10. ปัญหาเกี่ยวกับครูไม่ยุติธรรม

ในด้านความต้องการทางสังคมของวัยรุ่นนั้น บุญนาค กุ่มภัย (2522)

ได้ทำการวิจัยพบว่า วัยรุ่นมีความต้องการทางสังคม ด้านเศรษฐกิจและการศึกษาด้านสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว ด้านสัมพันธภาพกับครูอาจารย์ และด้านสัมพันธภาพกับชุมชน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ด้านศาสนา วัฒนธรรม และการเมือง และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ บังอร ชูพงศ์ (2523) ยังพบว่านักเรียนอาชีวศึกษามีสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน เพื่อน สภาพภายในครอบครัว และกับครูอยู่ในระดับปานกลาง ใดยมีสภาพปัญหาเฉพาะด้านการปรับตัวกับสภาพบรรยากาศด้านการเรียนการสอน และกับครูที่มากกว่าด้านอื่น

ในส่วนของเด็กศิลปะนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงไว้ เช่น ไรแวนเฟลด์ และ บริเทน (Lowenfeld and Brittain, 1967) กล่าวไว้ว่า ระดับ I.Q ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางศิลปะ และ เดอฮาล

และ ฮาร์วิตเฮิสท์ (De Haen and Havighurst) พบว่า เด็กบางคนที่มีความสามารถทางดนตรีและศิลปะสูง มีสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐาน มลีนทร์ เอื้ออานนท์ (2528) กล่าวว่า นักเรียนที่มีความถนัดทางศิลปะอาจมีสติปัญญาในระดับต่ำ

ดังนั้นการที่จะช่วยให้เด็กดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่าง สุขสบายขึ้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การเลือกโรงเรียน ควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกโรงเรียนเองบ้าง ในคำแนะนำของผู้ใหญ่ และควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกเรียนวิชาที่ตนถนัดไม่จำเป็นต้องตามความต้องการของบิดามารดา
2. การปรับปรุงนิสัยในการเรียนที่ดี บิดามารดาควรมีส่วนช่วย งดการให้กำลังใจและจัดหาสถานที่เรียนภายในบ้านที่เหมาะสม ครูควรให้คำแนะนำในการเรียนและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียน
3. ความสำคัญของหลักสูตรซึ่งควรจะส่งเสริมพัฒนาการของวัยรุ่น ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนส่งเสริมให้วัยรุ่นมีคุณธรรมอันดี นอกจากนี้หลักสูตรควรจะส่งเสริมความสามารถของเด็กอย่างเต็มที่
4. กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ควรให้เด็กได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และรู้จักทำงานร่วมกับเพื่อน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนควรเป็นไปในทางที่ดี ครูควรให้ความสนใจแก่เด็กทุกคน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในโรงเรียนยิ่งกว่าองค์ประกอบอื่น

นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (2529) ได้กล่าวถึงสังคมที่วัยรุ่นเกี่ยวข้องกับแยกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. บ้าน เด็กเกิดมาและเจริญเติบโตอยู่ภายในบ้านหลายปีก่อนที่จะเข้าโรงเรียน และยังคงอยู่ในบ้านอีกหลายปี ก่อนที่จะแยกออกไป ดังนั้นบิดามารดาจึงควรช่วยเหลือวัยรุ่นในปกครองของตน งดถือแนวปฏิบัติดังนี้

- 1.1 สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน บิดามารดาควรรัก

าครบรองดองกัน หลีกเลี้ยงการแยกกันอยู่ หรือการหย่าร้าง หรือการทะเลาะเบาะแว้ง แข่งกันภายในบ้าน นอกจากนี้ควรรักษาความรักแก่บุตรเท่าเทียมกัน และไม่ควรทอดทิ้งบุตรมากเกินไป

1.2 ต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน และจะต้องเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของวัยรุ่นของตนให้มาก

1.3 ควรให้เด็กรู้สึกว่าคุณ เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งของบ้าน ให้รู้จักรับผิดชอบกิจการบ้านเรือนบ้าง ควรให้เด็กรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง เช่น เลือกคบเพื่อน เลือกวิชาเรียน เลือกวิชาชีพ และการเลือกคู่ในที่สุด โดยมีผู้ปกครองคอยเป็นผู้แนะแนวทางให้

2. โรงเรียน ชีวิตของเด็กครึ่งหนึ่งต้องอยู่ในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการเรียนการศึกษายู่ตลอดเวลา ปัญหาที่สำคัญของเด็กเกี่ยวกับโรงเรียนคือ ปัญหาการศึกษาของเด็กเอง และปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาต่างๆ ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างได้แก่ เด็กปรับตัวเข้ากับครู และเพื่อนฝูงไม่ได้ ฉะนั้นโรงเรียนจึงควรหาหนทางช่วยเหลือเด็กดังต่อไปนี้

2.1 ครูทุกคนควรมีพื้นความรู้ในจิตวิทยาวัยรุ่น เพื่อจะได้ศึกษาให้เข้าถึงธรรมชาติ และจิตใจของเด็ก เพื่อจะได้เข้าใจเด็กให้ดีขึ้น

2.2 ครูควรสร้างสัมพันธ์อันดีกับเด็ก เด็กบางคนไม่สามารถปรึกษาปัญหาบางอย่างกับบิดามารดา เพราะบิดามารดาไม่มีเวลว่าง หรือไม่มีความรู้พอที่จะให้คำแนะนำในปัญหาบางประการได้ ก็จะเข้าหาครูซึ่งเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และมีความรู้พอที่จะช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้

2.3 หลักสูตร วิชาที่จัดสอนขึ้นในโรงเรียน ควรจัดสอนขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อชีวิตนักเรียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กีฬา ดนตรี การสังคม ฯลฯ การทำให้เด็กมีกิจกรรมทำมากมาย ในโรงเรียน จะช่วยให้เด็กไม่เบเกะกะอยู่ในสถานที่อันไม่สมควรอีกด้วย

2.4 การแนะแนว เพื่อช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งในปัญหาทางการศึกษา ปัญหาส่วนตัว และปัญหาทางสังคม จะช่วยลดจำนวนปัญหาของเด็ก และการลงโทษเด็กให้น้อยลงด้วย

2.5 สมาคมครูและผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันและกัน รวมทั้งหาทางส่งเสริมเด็ก และหาทางป้องกันปัญหาซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้

3. เพื่อนฝูง เลิกวัยนี้รู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมาก ฉะนั้นอิทธิพลของกลุ่มจึงมีผลต่อเด็กมาก การคบเพื่อนเป็นความต้องการประการหนึ่งของวัยรุ่น และต้องการคบเพื่อนต่างเพศด้วย การเลือกเพื่อนของวัยรุ่นโดยมากมักเลือกผู้ที่มีรสนิยมตรงกัน มีทัศนคติคล้ายคลึงกัน และขนาดของร่างกายเท่าๆกัน การที่จะป้องกันไม่ให้วัยนี้ แสดงพฤติกรรมไปในทางที่เลว ควรแก้ไขดังนี้

3.1 โรงเรียนควรหาทางให้เด็กร่วมกันทำกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้เพลิดเพลินและไม่ไปประกอบกิจกรรมในทางที่เลว

3.2 โรงเรียนควรจัดให้มีการศึกษาประเภทสหศึกษาชั้น เพื่อให้วัยรุ่นได้คุ้นเคยกัน และทำงานร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กติดต่อกับเพื่อนต่างเพศ โดยอยู่ในสายตาของครู

3.3 ควรให้การศึกษารื่องเพศแก่เด็กอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

3.4 ควรจัดให้มีการอบรมจริยศึกษาแก่วัยรุ่นอยู่เสมอ

4. สื่อมวลชนต่างๆ จัดเป็นเครื่องชักจูงความประพฤติของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดี และในทางที่เสียหาย ฉะนั้นเพื่อที่จะได้ร่วมมือกันสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับเด็ก ควรจะได้มีการควบคุมสื่อมวลชนอย่างจริงจัง

5. ตัวเด็ก จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของปัญหาวัยรุ่น วัยรุ่นไม่เข้าใจเด็กเล็กที่ช่วยตัวเองไม่ได้ แต่อยู่ในวัยที่จะเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงควรมีการรับรู้ในการที่จะตัดสินใจว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดควร และควรตัดสินใจด้วยสติปัญญา

สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา

ทฤษฎีและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา

Maslow นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมเชื่อว่า การที่นักเรียนสอบตกหรือไม่บรรลุผลในการเรียนเป็นเพราะ พื้นฐานความต้องการของนักเรียนไม่ได้รับการตอบสนอง ซึ่งงานเรื่องความต้องการพื้นฐานของนักเรียนนั้น Vernon F. Jones และ Louise S. Jones (1986) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการเข้าใจถึงเป้าหมายการสอนของครู
2. ความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน
3. ความต้องการให้เนื้อหาวิชาเรียน มีความสัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน
4. ความต้องการให้เนื้อหาวิชาเรียน มีความสัมพันธ์กับความสนใจของนักเรียน
5. ความต้องการประสบความสำเร็จในการเรียน
6. ความต้องการการเอาใจใส่ และตอบสนองความสนใจของนักเรียนจากผู้สอน
7. ความต้องการให้โครงสร้างทางการเรียนมีปริมาณที่เหมาะสม
8. ความต้องการมีเวลาสำหรับการเรียนอย่างเต็มที่
9. ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนๆ
10. ความต้องการ การชี้แนะที่เหมาะสม กับระดับชั้นความสามารถ และวิธีการเรียนของนักเรียน

ผู้เรียน นับเป็นองค์ประกอบทางการเรียนการสอนที่สำคัญ ฉะนั้น การศึกษาข้อมูลจากตัวผู้เรียน จึงนับเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้ให้ความสำคัญต่อ

การศึกษาข้อมูลจากตัวผู้เรียนว่า การศึกษาองค์ประกอบต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การฝึกอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความต้องการ ความสนใจและความมุ่งหวังต่อวิชาที่เรียน องค์ประกอบเหล่านี้ จะส่งผลถึงการเรียนการสอนศิลปะเป็นอย่างมาก

อีแวนส์ และเฮอร์ (Evans and Herr, 1978) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในด้านการเรียนการสอนที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพว่า ประกอบด้วย

1. ครูผู้สอนจะต้องสนใจเอาใจใส่ต่อความสำเร็จของผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ผู้เรียน คือ เป้าหมายที่สำคัญในการเรียนการสอน
3. บรรยากาศในการเรียนที่เป็นอิสระมากกว่าการบังคับ
4. เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียน

นอกจากนี้ก็ยังมียังงานวิจัยอีกหลายเรื่อง que แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบที่แวดล้อมผู้เรียน รวมทั้งตัวผู้เรียนเองนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน เช่น ทราเวอร์ (Traver, 1958) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งประกอบด้วย ความพร้อมทางสมอง ความพร้อมทางกายภาพ คุณลักษณะทางจิตใจ ความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยม เพศ อายุ และภูมิหลังทางครอบครัว และสังคม เกลเซอร์ และคณะ (Glaser and others, 1972) ได้สรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลจากองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียน ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด รวมทั้งภูมิหลังด้านครอบครัวด้วย

กล่าวได้ว่า องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบที่ใหม่เกี่ยวข้องกับ

สติปัญญา แต่เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้ เพราะองค์ประกอบทางด้านนี้จะช่วยให้ผู้มีสติปัญญาเท่ากัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน และเป็นสาเหตุของการออกกลางคันด้วยเช่นเดียวกัน

เอ็ดเวิร์ด (Edward, 1953) ได้สรุปผลการศึกษาตอนหนึ่งว่าสิ่งที่ มีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียนนอกเหนือจากสติปัญญาแล้วก็คือ ความสนใจ ปัญหาส่วนตัว พื้นฐานทางครอบครัว ฐานะทางสังคม สภาพทางบ้าน ฯลฯ

เมอร์เรนส์ (Mehrens, 1973) กล่าวว่า นักเรียนจะเรียนได้ดี เพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นกับความสามารถ หรือเชาวน์ปัญญาเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบอื่น ก็อาจมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ เช่น วุฒิภาวะ แรงจูงใจ ทักษะทางการเรียน ทศนคติของนักเรียนที่มีต่อคุณค่าของการศึกษา ต่อครูต่อโรงเรียน และต่อวิชาที่เรียน

โบว์แมน (Bowman, 1965) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมิได้ ขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับตัวแปรอื่นๆ ด้วย เช่น วิธีสอนของอาจารย์ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ความสัมพันธ์ ระหว่างนักศึกษากับเพื่อน

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบ เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนมีอยู่หลายองค์ประกอบ แต่ องค์ประกอบหลักที่เห็นได้ชัด และเป็นสาเหตุของการออกกลางคันของผู้เรียน ได้เท่าๆ กับความสำเร็จทางการเรียน ได้แก่

1. ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ พื้นฐาน ความถนัด สิ่งจูงใจที่ ทาให้ศึกษา ทศนคติ และสุขภาพอนามัย ฯลฯ
2. ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว รายได้ของครอบครัว และการสนับสนุนส่งเสริมของผู้ปกครอง ฯลฯ

3. ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน กระบวนการ การเรียนการสอน การบริหารและบริการสนับสนุนการเรียนการสอน

4. ด้านที่เกี่ยวกับสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อน และความสัมพันธ์กับครูผู้สอน

1. ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน

ในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสาขาศิลปหัตถกรรม ผู้เรียนจะต้องมีความถนัด และความสนใจเป็นพื้นฐานสำคัญ กิงซเบิร์ก (Ginzberg, 1966) กล่าวว่าเด็กอายุระหว่าง 11-17 ปี จะเลือกอาชีพโดยยึดองค์ประกอบของตนเอง เช่น ความสนใจ, ความสามารถ, และค่านิยม โดยไม่ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบส่วนอื่น เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน ฉะนั้นความถนัดและความสนใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับผู้เรียน

ความถนัด เป็นระดับความสามารถของบุคคลที่มีต่อการเรียนรู้ และฝึกฝนในวิทยาการต่างๆ รวมทั้งทักษะที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ชวาล แพรัตกุล อ้างถึงใน ทวีป ศิริรัศมี, 2527)

นลินี ฌ นคร (2525) ศึกษาองค์ประกอบบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถทางจิตรกรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาเขตเพาะช่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถเฉพาะทางศิลปะ 7 ด้าน พบว่าความสามารถเฉพาะทางศิลปะทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางด้านจิตรกรรมไทยทั้ง เกรดเฉลี่ยรวมและ เกรดเฉลี่ยวิชาชีพอ่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางด้านจิตรกรรมสากลทั้ง เกรดเฉลี่ยรวม และ เกรดเฉลี่ยวิชาชีพอ่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสนใจ คือ ความรู้สึจจดจ่อ อยากรู้อยากเห็น อยากรกระทำสิ่งที่ตนสนใจ ความสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน

หรือการทำงาน ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และมีอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะมีความบากบั่น ในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อย เพียงใด (วัชรวิ ทรัพย์มี, 2523)

อริยา บานหงษา (2533) ทำการวิจัยเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ ด้านความถนัดทางศิลปะ มิติสัมพันธ์ เหตุผลเชิงนามธรรม และ ความสนใจใน วิชาชีพของนักศึกษา สาขาศิลปหัตถกรรม ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาที่เรียนกลุ่มวิชาชีพต่างกัน มีความสามารถ ด้านความถนัดทางศิลปะต่างกัน เพราะแต่ละกลุ่มวิชา มีจุดมุ่งหมายทางการเรียน ที่แตกต่างกัน

ความถนัดและความสนใจ จึงนับได้ว่า เป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องมีส่วน ตัวผู้เรียนทุกคนที่เลือกเรียนประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม อย่างไรก็ตาม พหุฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2524) กล่าวว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิธี และแบบการเรียน เทคนิควิธีการเฉพาะตัว แตกต่างกันไปในการเรียนของแต่ละกลุ่มวิชา ตลอดจนลักษณะของนักศึกษาแต่ละแผนกวิชาที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งคุณลักษณะ ของผู้เรียนในด้าน ความสามารถทางสติปัญญา (Learning Abilities), อัตราการเรียน (Rate of Learning) ลักษณะการเรียน (Function of Learning), และประสบการณ์เดิม (Background of Experiences) ก็ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้

2. ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัว นับเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยแรกที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน นับเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อเด็กเกิดมาประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากทางบ้าน จึงมีส่วนช่วยเอื้ออำนวยให้ เด็กมีการศึกษาดี หรือเรียนเก่ง งานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ลักษณะ ครอบครัวที่ต่างกัน จะสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อ ความสำเร็จของเด็ก

ไม่เหมือนกัน และทำให้เด็กได้รับแรงจูงใจทางการเรียนแตกต่างกันด้วย

แผนกวิจัยวิทยาลัยครูเพชรบุรี (2513) ได้ทำการสำรวจ และวิจัย องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูเพชรบุรี ปีการศึกษา 2512 พบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองที่มีรายได้สูงและมีการศึกษาสูง มีผลการเรียน สูงกว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ และมีการศึกษาต่ำ

เซอร์แวนเตส (Cervantes, 1965) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาวิธี แก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษา ในรัฐมิเนซโซต้า แมริแลนด์ เพนซิลวาเนีย และนิวยอร์ก พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียน ส่วนใหญ่ออกกลางคัน คือ นักเรียนมาจากครอบครัวที่ไม่มีความสุข นักเรียนที่ อยู่ในแหล่งเสื่อมทราม มีอัตราการออกมากกว่าบริเวณชานเมือง และนักเรียน ชายมีอัตราการออกมากกว่านักเรียนหญิง

กรีน (Greene, 1964) ได้ทำการศึกษาสาเหตุการออกกลางคัน ของนักเรียนมัธยมศึกษา จากโรงเรียน 15 แห่ง ในรัฐเซาท์ คาโรไลนา พบว่า เด็กที่ออกกลางคัน ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีบุตรจำนวนมาก คือ ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป บิดามารดาของเด็กที่ออกกลางคันมีระดับการศึกษาต่ำและรายได้ต่ำกว่า บิดามารดาของนักเรียนโดยทั่วไป การหาเลี้ยงชีพของครอบครัวมักจะเป็น อาชีพกรรมกร รับจ้าง เสมียน และเกษตรกรรม เด็กที่ออกกลางคันประมาณ ร้อยละ 75 มีอายุมากกว่าอายุปกติตามระดับชั้น ส่วนใหญ่เคยสอบตกมาแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ผลการวิจัย ยังแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์อย่างมากกับการออกกลางคันของนักเรียน คือ การขาดเรียน การไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน ความสามารถในการปรับตัว เข้ากับโรงเรียนมีน้อย

ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ตลอดจน การสนับสนุนส่งเสริมในการศึกษาของครอบครัว เป็นตัวแปรในสาเหตุการ

ออกกลางคันด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว

3. ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นองค์ประกอบด้านการเรียนการสอน ที่ประกอบด้วย ปัจจัยต่างๆ อีกหลายปัจจัย นับตั้งแต่ หลักสูตร ผู้สอน กระบวนการเรียน- การสอน การบริหารและบริการที่สนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอ มาแล้วในตอนองค์ประกอบทางการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม วิจัยหลายชิ้น ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานศึกษานั้น มีความสัมพันธ์กับขนาดของ สถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มักมีอุปกรณ์การเรียนการสอน สิ่ง อำนวยความสะดวกต่างๆ ครบถ้วน หรือเพียงพอ และยังดึงดูดใจครูที่มีวุฒิ ความสามารถสูงอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มักมาจากครอบครัวที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันมาก ข้อสังเกตอีก ประการหนึ่ง คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากมักตั้งอยู่ในตัวเมือง ทำให้ผู้เรียน มีโอกาสรับความรู้จากสื่อหลายชนิด นอกจากนี้ในโรงเรียนขนาดใหญ่ การปฏิบัติงานของครูอาจารย์ย่อมอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดี

เสาวคนธ์ จันทภูมิ (2529) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษามหา สารคาม ระหว่างปีการศึกษา 2524-2527 กลุ่มประชากร คือ ผู้ปกครองของ นักศึกษา และนักศึกษาที่ออกกลางคัน พบว่า ผู้ปกครอง และ นักศึกษาที่ออก กลางคันมีความเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาต้องออกกลางคัน คือ ค่าเล่าเรียนแพง นักศึกษาสอบตกบางรายวิชา ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ไม่มี เงินซื้ออุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ พื้นฐานทางวิชาชีพไม่เพียงพอ ไม่ถนัดวิชาที่ ได้เลือกเรียน ไม่ชอบครูที่สอนเพราะเข้าอารมณ์เกินใบ และที่พักอยู่ไกลจาก สถานศึกษาทำให้เดินทางลำบาก

จรรยา เสกบุตร และคณะ (2526) ได้ศึกษาผลขององค์ประกอบที่

ไม่ชัดเจนทางด้านวิชาการที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการของผู้เรียน

นอกจากนี้ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกแห่ง โดยเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครู ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งครูอาจารย์ไปศึกษาต่อศึกษาดูงาน เป็นต้น

4. ด้านที่เกี่ยวกับสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของ "สังคม" ว่า หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ตามระเบียบกฎเกณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525) สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกสังคมออกเป็น 2 ด้าน คือ สังคมภายในโรงเรียน และสังคมภายนอกโรงเรียน

สังคมภายในโรงเรียน

เป็นความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับเพื่อนและอาจารย์ จากงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2523) พบว่า สาเหตุโดยตรงที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้นักเรียนต้องตก ออกจากมหาวิทยาลัย คือ การแบ่งเวลาไม่ถูกต้อง ไม่ได้ใช้เวลาให้กับการศึกษาเล่าเรียน และเกี่ยวโยงโดยตรงกับสาเหตุประกอบ คือ การทำกิจกรรมนันทนาการมากเกินไป และการปรับตัว เข้ากับการเรียนชั้นมหาวิทยาลัยไม่ได้ นิสิตนักศึกษาไม่ค่อยเข้าเรียน และไม่ทำการบ้านตามกำหนดเวลา

ซึ่งค่อนข้างจะสอดคล้องกับภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาที่ว่า เกือบร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่เกิน 2 ปี และส่วนใหญ่เป็นนิสิตใหม่ ซึ่งอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับระบบการเรียนชั้นมหาวิทยาลัยซึ่งแตกต่างไปจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมาก นิสิตใหม่จำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกรูปแบบโดยปริยาย พอเป็นนิสิตชั้นปี 2 ก็อาจหลงใหลกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรมิได้ยึดถือคิดว่า "การเรียนเป็นงานประจำ กิจกรรมเป็นงานประกอบ"

นอกจากนี้การสอนเป็นเรื่องของบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ให้กับฝ่ายผู้รับ หรือ ครูฝ่ายหนึ่งและนักเรียนอีกฝ่ายหนึ่ง อัจฉรา ประไพตระกูล (2521) ได้รวบรวมความคิดเห็นของนิสิตคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับครูที่นิสิตชอบและประทับใจ และนำคำตอบมาจัดหมวดหมู่ ได้เป็น 4 หมวด ดังนี้

1. ลักษณะส่วนตัวของครู

1.1. ลักษณะภายนอก ได้แก่ การแต่งกาย การแสดงออก สีนํ้า ท่าทาง และกิริยามารยาท

1.2. การแสดงออกทางจิตใจ และปัญญา ได้แก่ เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณธรรมเหมาะสมกับการเป็นครู และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

1.3. การแสดงออกทางอารมณ์ ได้แก่ มีจิตใจมั่นคง มีอาชีพมั่นคง และรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง

2. ลักษณะที่เกี่ยวกับงาน

2.1. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

2.2. มีความตรงต่อเวลา

2.3. การให้ความร่วมมือในเรื่องต่างๆ

2.4. การเสียสละ

2.5. ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.6. มีความรักในอาชีพครู

3. ลักษณะที่เกี่ยวกับความรู้

3.1. ความรู้ด้านวิชาการ เช่น มีความรู้ดีในวิชาที่สอน มีความสนใจที่จะปรับปรุงการสอนของตนอยู่เสมอ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการค้นคว้าหาความรู้ให้แก่ตนเอง

3.2. ความรู้ด้านวิชาครู มีความเข้าใจใน หลักการศึกษา และปรัชญาการศึกษา มีความเข้าใจในพัฒนาการและจิตใจของเด็กวัยต่างๆ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดีและเหมาะสม และรู้จักนำเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน

3.3. ความสามารถในการนำทฤษฎีมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงในห้องเรียน

4. ลักษณะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

4.1. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน

4.2. มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรภายในโรงเรียน

4.3. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน

สังคมภายนอกโรงเรียน

นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถควบคุมได้ ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2530) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบด้านนี้ว่า มีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ

1. แรงจูงใจดั้งเดิมสำหรับการมาโรงเรียน ซึ่งผู้เรียนได้รับการเสนอแนะให้มาโรงเรียนโดยคาดหวังว่า เขาสามารถหางานทำได้ในอนาคต นอกจากนี้ผู้ปกครองอาจจะส่งเด็กเข้าโรงเรียนเพราะเห็นว่าคนอื่นเขาทำกัน

2. องค์ประกอบพื้นเพเดิมของทางบ้าน ; สถานะทางสังคม และ เศรษฐกิจ หลักฐานจากทุกประเทศในเอเชียและแปซิฟิก แสดงให้เห็นว่า เด็ก

จากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมักจะสอบตกออกกลางคันมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเด็กยากจนนั้นผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียให้เรียนได้ ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีฐานะดีอาจจะจ้างครูมาสอนพิเศษเพิ่มเติมให้ที่บ้าน

3. การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานชนบท (Rural Infrastructure) การวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ชนบทจะมีเด็กสอบตกออกกลางคันมากกว่าในชุมชนเมือง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สิ่ง que เด็กชนบทได้เรียนนั้นไม่สัมพันธ์กับสภาพของชนบท เด็กในชนบทยังขาดแคลนหนังสือพิมพ์ และหนังสือ เหล่านี้คือ ข้อเสียเปรียบ

4. ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน ในหลายๆ ประเทศ การสร้างโรงเรียนให้อยู่ในบริเวณที่เด็กทุกคนสามารถมาถึงโรงเรียนได้ ภายในหนึ่งชั่วโมงนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เด็กที่ต้องเดินทางไกลจากบ้านมายังโรงเรียนย่อมทำให้เกิดความเหน็ดเหนื่อย อันจะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน

5. ทุรจนาคาร จากหลักฐานทางการแพทย์ชี้ให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับประทานอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ ย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อสมอง อันจะส่งผลถึง ความสามารถในการเรียน เด็กที่ได้รับอาหารไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการมักจะเป็นเด็กที่สอบตกออกกลางคัน

กล่าวโดยสรุปสังคมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นับเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลไม่น้อยต่อ สัมฤทธิผลทางการเรียน รวมทั้งเป็นสาเหตุของการออกกลางคันของนักศึกษา ดังที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น Mc Donald (1992) พบว่า ขบวนการทางสังคมที่เป็นตัวบ่งชี้ถึง การออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มาจากสาเหตุหลายทาง เช่น โรงเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้บริหารด้วย การศึกษาครั้งนี้รับรองความเห็นที่ว่า ขบวนการออกกลางคันคือ ขบวนการแปรเปลี่ยนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ระบบสังคมในห้องเรียน ในโรงเรียน และพื้นฐานทางครอบครัว และ บังอร ชูพงษ์ (2523) ศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อ การปรับตัวของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการปรับตัวกับสภาพบรรยากาศ

การเรียนการสอน และกับครูมากที่สุด และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการปรับตัวต่างกัน

จากข้อค้นพบทั้งของในประเทศ และต่างประเทศนั้น การออกกลางคันนับเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะการออกกลางคันถือว่าเป็นความสูญเสียและเป็นความล้มเหลวในการจัดการศึกษา นักการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ต่างก็ให้ความสนใจในปัญหาการออกกลางคันนี้ รวดยงได้พยายามศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้มาตลอด และมักพบว่า องค์กรประกอบที่เป็นสาเหตุของการออกกลางคันนั้น อันดับแรก ได้แก่ ด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียนและครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย การขาดแคลนทุนทรัพย์ ความไม่ตั้งใจเรียน ต้องประกอบอาชีพ ขาดเรียน ตลอดจนสภาพทางร่างกาย และจิตใจ เช่น มีความผิดปกติทางด้านการฟัง และสายตา เจ็บป่วย สภาพครอบครัวแตกแยก ซึ่งองค์ประกอบด้านนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการออกกลางคันของผู้เรียนทุกระดับ องค์ประกอบต่อไปก็คือ ด้านที่เกี่ยวกับการบริหารและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน อันประกอบด้วย โรงเรียนขาดการบริหารบริการแนะแนว ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์การเรียนไม่พอ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบด้านหลักสูตร และการสอนของครู ซึ่งประกอบด้วย การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ไม่มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านครูนั้น ได้แก่ ครูขาดความเสมอภาค ยุติธรรม ความบกพร่องในการสอน ครูดูตำหนิติเตียนบ่อยๆ ครูไม่ให้ความสนใจหรือความใกล้ชิดกับผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งการวิจัยที่เกี่ยวกับสาเหตุของการออกกลางคันของการศึกษาระดับต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อไปนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในเขตการศึกษา 6 ออกกลางคันได้ และจะได้นำมาเป็น แนวทางการวิจัย และแก้ปัญหาลำดับต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จรูญ แสงสาคร (2532) วิจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานของจังหวัดอุบลราชธานีที่ออกกลางคันในปีการศึกษา 2530 จำนวน 134 คน พบว่าสาเหตุการออกกลางคันส่วนใหญ่เกิดจากด้านส่วนตัว และด้านครอบครัวของนักศึกษา รองลงมาคือ สาเหตุที่เกิดจากด้านครูผู้สอน และสาเหตุด้านสุดท้ายคือ สาเหตุที่เกิดจากด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริหารชั้นเรียน

หลุยส์ อัมสุทธิ (2529) ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ออกกลางคันในการฝึกยกระดับฝีมือของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรุงเทพมหานคร ปีพ.ศ. 2526 จำนวนทั้งสิ้น 328 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุการออกกลางคันที่สำคัญที่สุดคือ ด้านภูมิหลังของนักศึกษา อดทนเฉพาะการไม่มีเวลามาเรียน เพราะต้องประกอบอาชีพ

เสาวคนธ์ จันทภูมิ (2529) ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม ระหว่างปีการศึกษา 2524-2527 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ปกครองของนักศึกษา จำนวน 197 คน และนักศึกษาที่ออกกลางคันระหว่างปีการศึกษา 2524-2527 จำนวน 197 คน พบว่า นักศึกษาที่ออกกลางคันและผู้ปกครองมีความเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาต้องออกกลางคัน คือ ค่าเล่าเรียนแพง นักศึกษาสอบตกบางรายวิชา และผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ พื้นฐานทางวิชาชีพไม่เพียงพอ ไม่ถนัดในวิชาที่ได้เลือกเรียน ไม่ชอบครูที่สอนเพราะใช้อารมณ์เกินใบ และที่พักอยู่ไกลจาก

สถานศึกษาทางใต้เดินทางลำบาก

ฉวีวรรณ วัฒนานนท์ (2528) วิจัยเรื่องการออกกลางคันของนิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิตที่เข้าศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2520, 2521 และ 2522 ที่ออกกลางคันจำนวน 749 คน พบว่า สาเหตุการออกกลางคัน ได้แก่ นิสิตมีความกังวลใจในเรื่องต่างๆ เพื่อนร่วมงานมีทัศนคติไม่ดี นิสิตมีโอกาสมาศึกษาต่อ วิธีการสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ . ต้องทำงานไป และทำวิทยานิพนธ์ไปด้วย ทำให้ไม่มีเวลาที่จะอุทิศให้กับการทำวิทยานิพนธ์อย่างเต็มที่

รศภา ผ่องชัยกุล (2527) ได้ศึกษาปัญหาการออกกลางคันของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสถานภาพของผู้ออกกลางคัน และสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าจำนวนทั้งสิ้น 961 คน ผลการวิจัยเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ออกกลางคันพบว่า นิสิตนักศึกษาเพศชาย ออกกลางคันมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่ของนิสิตนักศึกษาที่ออกกลางคันมีภูมิลำเนาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ผู้ปกครองมีอาชีพประกอบกิจการส่วนตัว สำหรับสาเหตุการออกกลางคันนั้น พบว่าสาเหตุที่ออกกลางคันสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ต้องการออกไปสอบเข้าคณะหรือสาขาอื่น ทดลองออกมาทำการสอบคัดเลือกใหม่ และมองไม่เห็นแนวทางประกอบอาชีพ

กมล ก่อหาญ (2527) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคัน ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเปิดสุรขทัยธรรมมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสถานภาพส่วนตัวของนักศึกษา และสาเหตุการออกกลางคัน พบว่า นักศึกษาที่ออกกลางคันเป็นชาย ร้อยละ 61.21 หญิงร้อยละ 38.79 มีอายุระหว่าง 23-30 ปี มากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีครอบครัวแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่านัก

ศึกษาที่ออกกลางคันส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 3,000-5,000 บาท และมีจำนวนคนที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู 3-4 คน สำหรับด้านการศึกษา พบว่า สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ออกกลางคันมากที่สุด วุฒิเดิมก่อนเข้าศึกษา คือ วุฒิปริญญาหรือเทียบเท่า จุดประสงค์ที่สมัครเข้าเรียนเพราะ ต้องการจะได้วุฒิสุงชั้น และเมื่อออกกลางคันไปแล้ว นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อที่ใดเลย ส่วนสาเหตุที่ออกกลางคันในด้านส่วนตัวนั้น พบว่า สาเหตุสำคัญคือ ด้านความพร้อมในการเรียนเป็นสาเหตุเนื่องจาก นักศึกษามีเวลาว่างน้อยจนไม่สามารถเรียนได้ และนักศึกษาควบคุมการศึกษาด้วยตนเองไม่ได้ สำหรับด้านความมั่นใจในระบบการเรียนการสอน พบว่า มีสาเหตุเนื่องมาจากที่พักอาศัยของนักศึกษาอยู่ห่างจากสนามสอบ และ สถานที่สอนเสริม สำหรับสาเหตุการออกกลางคันในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย พบว่า สาเหตุสำคัญคือ ด้านเอกสารการสอนและวัสดุการศึกษา เป็นเพราะ นักศึกษาได้รับเอกสารการสอนที่นักศึกษาได้ศึกษามีเนื้อหายากเกินไป

อรนุช บุญยกนก (2526) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการออกกลางคันของนิสิตปีที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาลักษณะที่นิสิตออกกลางคัน สถานภาพปัจจุบันของนิสิตที่ออกกลางคัน และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการออกกลางคัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ออกกลางคัน เมื่อมีฐานะเทียบเท่าชั้นปีที่ 1 รุ่น ปีการศึกษา 2521-2524 จำนวนทั้งสิ้น 858 คน พบว่า องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการออกกลางคัน ได้แก่ นักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอน ไม่เห็นแนวทางประกอบอาชีพ ไม่เห็นความสำคัญของวิชาที่เรียน ครอบครัวมีรายได้น้อย ผลการเรียนต่ำ และผู้ปกครองไม่สนับสนุนการเรียนของนักศึกษา

มัช สุขเยี่ยม (2524) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับสาเหตุการขาดเรียนและการออกกลางคันของนักเรียนในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูประจำ

ชั้นประถมปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2524 จำนวน 89 คน นักเรียนที่ขาดเรียน บ่อยครั้ง จำนวน 30 คน นักเรียนที่ออกกลางคัน จำนวน 30 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่ตั้งอยู่ในแหล่งเสื่อมทรามคลองเตย จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดคลองเตย โรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจ และโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา และผู้ปกครองของนักเรียนเหล่านั้น ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำชั้นเห็นว่าสาเหตุการออกกลางคันคือ ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ ตามใจนักเรียน และนักเรียนไม่สนใจการเรียน หรือสนใจน้อย สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคัน และผู้ปกครองเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้ให้ออกกลางคัน คือครูประจำชั้น และโรงเรียน ไม่ติดตามเมื่อนักเรียนขาดเรียน นักเรียนต้องช่วยครอบครัวหารายได้ และนักเรียนไม่เก่ง มีผลการเรียนไม่ดี

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2523) ได้ทำการศึกษาภูมิหลังและสาเหตุการออกกลางคันของ นิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัย 5 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ในปีการศึกษา 2513-2514 ทั้งหมดจำนวน 568 คน โดยการสัมภาษณ์พบว่า ภูมิหลังทางครอบครัวของผู้ออกกลางคัน ส่วนใหญ่มีบิดามารดาที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และประกอบอาชีพส่วนตัว เป็นบุตรคนกลาง และมาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ส่วนภูมิหลังทางการศึกษาพบว่า ผู้ที่ออกกลางคันเป็นผู้ที่มีความรู้ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพียงพอที่จะเรียนได้สำเร็จ สำหรับสาเหตุการออกกลางคันจากมหาวิทยาลัย พบว่า สาเหตุที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่ง คือ การแบ่งเวลาไม่เหมาะสม และไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ส่วนสาเหตุสำคัญรองลงมา คือ ทักษะติดต่อวิชาและคณะที่เรียนไม่ดี เพราะไม่ชอบคณะที่เรียน เลือกวิชาไม่ตรงกับความสนใจ เลือกแผนกไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง รู้สึกว่าคณะที่ตนสังกัดไม่เป็นที่ยกย่อง ไม่ชอบวิธีการสอนของอาจารย์ และอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ สาเหตุอื่นๆ ที่มีความสำคัญใกล้เคียง คือ พื้นความรู้และสติปัญญาไม่ดีพอ ทำกิจกรรมนิสิตมากเกินไปและไม่ชอบกิจกรรมนิสิต ปรับตัวเข้ากับการเรียนชั้นมหาวิทยาลัยไม่ได้ ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และสุขภาพอ่อนแอ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2520) ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน และการสอบตกซ้ำชั้น ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่สอบตกซ้ำชั้น 393 คน และนักเรียนที่ออกกลางคัน 233 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักเรียน คือ คุณลักษณะของนักเรียน การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ-สังคม และปัญหาเกี่ยวกับครู

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2518) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเฉพาะกรณีการออกกลางคันของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูใหญ่ ครูประจำชั้น นักเรียนที่ออกกลางคัน และผู้ปกครองนักเรียนเหล่านั้นจากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 8 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่ และครูประจำชั้น เห็นว่า เด็กออกกลางคันนั้นมีสาเหตุสำคัญตามลำดับคือ ช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ เด็กไม่สมัครใจเรียน และผู้ปกครองยากจน แต่จากการสัมภาษณ์ตัวเด็ก พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ออกกลางคัน ได้แก่ การไม่สมัครใจเรียนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และผู้ปกครองยากจน สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า เด็กออกกลางคัน เพราะช่วยงานผู้ปกครอง เด็กไม่สมัครใจเรียน และผู้ปกครองยากจน

สงัด อุทรานันท์ (2513) วิจัยเรื่อง สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาวะเกี่ยวกับตัวเด็กบางประการที่ทำให้เด็กไม่เข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2512 จากโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตการศึกษาภาคบังคับ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนไม่เข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพราะเด็กสุขภาพอ่อนแอ สติปัญญาไม่ดี ขาดความกระตือรือร้น ผู้ปกครองฐานะยากจน จึงไม่สนับสนุนให้เรียนต่อ และการเดินทางไปโรงเรียนไม่สะดวก

บังอร ชูพงษ์ (2523) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวของนักเรียนอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนอาชีวศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม สังกัดกองการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2522 จำนวน 652 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีสภาพปัญหาด้านการปรับตัวกับสภาพบรรยากาศ การเรียนการสอน และกับครูมากที่สุด และนักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวต่างกัน

มณูญ แป้นเจริญ (2522) ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาส่วนตัว ปัญหาสังคม และปัญหาการเรียนของ นักเรียนอาชีวศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษาผู้เฒ่าระดับ 5 ในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษาผู้เฒ่าระดับ 5 ในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2521 จำนวน 560 คน พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาประสบปัญหาการเรียนและปัญหาสังคม มากกว่านักเรียนกลุ่มอื่น และยังพบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำจะประสบปัญหาในทุกด้านมากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง และปานกลาง

กรรณิการ์ พันศิริกุล (2521) วิจัยเรื่องการสำรวจปัญหาการเรียน สังคม และส่วนตัวของนักเรียนโรงเรียนสารพัดช่าง ในกรุงเทพมหานคร โดย มีกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนรุ่นมิถุนายนถึงกันยายน ปีการศึกษา 2521 ของโรงเรียนสารพัดช่าง ในกรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน จำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีปัญหาส่วนตัวมากกว่านักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมระดับอุดมศึกษา นักเรียนที่ไม่มีอาชีพมีปัญหาสังคมมากกว่านักเรียนที่มีอาชีพ และนักเรียนที่มีอายุ 17-20 ปี มีปัญหาการเรียนและปัญหาสังคมมากกว่านักเรียนที่มีอายุ 21-29 ปี

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.บ.) ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2520 จำนวน 3,873 คน ครูประจำชั้น 109 คน และผู้ปกครอง 3,873 คน ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของโรงเรียน ความคิดเห็นของครูประจำชั้นที่มีต่อความสามารถทางวิชาการของเด็กในชั้น ทำที่ของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ผลการเรียนในชั้นก่อนๆ ของนักเรียน วุฒิการศึกษาของครู ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีผลในระดับสูงต่อคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

จะ เห็นว่าผลกระทบต่อตัวผู้เรียนเกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ขนาดของโรงเรียน ความคิดเห็นของครูที่มีต่อเด็ก ทำที่ของนักเรียนที่มีต่อการเรียน วุฒิทางการศึกษาของครู รวมทั้งระดับการศึกษาของผู้ปกครองด้วย และข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ประสบปัญหาด้านการเรียน และด้านสังคมมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษา และนักศึกษาผู้ใหญ่

งานวิจัยต่างประเทศ

Barnard (1992) ทำวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการลดการออกกลางคันในการศึกษาทางไกลของ The Regional Tutorial Services of the British Open University และ The Southeast Asia Extension Program of Grand Rapids Baptist Seminary วิธีการศึกษาเป็นการวิเคราะห์ข้อเขียนเรื่องการศึกษาทางไกลที่เขียนขึ้น ๖๕๕ ฉบับ ทั้งสองข้างต้น ข้อค้นพบสรุปว่า 1). สถาบันเอกชนในระบบทางไกลมักจะเปิดวิชาลงทะเบียนเป็นจำนวนจำกัด ข้อเสนออีกมีว่า ให้ผู้บริหารสถาบันจัดการปฐมนิเทศให้แก่นักศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ในหลักสูตรการศึกษาทางไกลได้จนจบหลักสูตร 2). ผู้บริหารและคณาจารย์ จะต้องรู้จักติดต่อสื่อสาร และประสานงานกันในการให้ความดูแล และพร้อมที่จะชี้

แจ้งข้อเท็จจริงของฝ่ายบริหาร ให้กับนักศึกษา จะช่วยทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับสถาบัน 3). การจัดศูนย์การเรียนการสอนและศูนย์นักศึกษาให้พร้อมที่จะให้บริการแก่นักศึกษาเมื่อมีปัญหา 4). เอกสารประกอบการเรียนและสื่อการเรียน จะต้องมีการออกแบบที่ดีและจัดทำให้มีคุณภาพดี

Bassett (1993) วิจัยเรื่อง การพยากรณ์นักเรียนออกกลางคัน ; การศึกษาความผันแปรทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับโรงเรียน โดยใช้สูตรพยากรณ์การออกกลางคันที่ใช้กันอยู่ทั่วไป กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ กลุ่มโรงเรียน 8 กลุ่ม ที่สุ่มเลือกมาจาก 177 กลุ่มโรงเรียน ในรัฐเคนตักกี ผลการวิจัยพบว่า การออกกลางคันของนักเรียน นอกจากจะขึ้นอยู่กับคะแนนการเรียน การขาดเรียน และสภาพครอบครัวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับมาตรฐานการวัดของแต่ละโรงเรียนด้วย

Holman (1992) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงคุณภาพถึง ประสบการณ์และโลกทัศน์ของนักเรียนเกี่ยวกับ การออกกลางคันของนักเรียนมัธยม กลุ่มตัวอย่างคือ วิทยาลัยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งหญิงและชาย ผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูงต่อการออกกลางคัน ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนระดับมัธยมปลาย ผลการวิจัยพบข้อแตกต่างของนักเรียนระหว่างพวกที่สามารถเรียนต่อจนสำเร็จการศึกษา กับพวกที่ไม่สามารถสำเร็จการศึกษาและออกกลางคันไปในด้าน บุคลิกส่วนตัว ความสัมพันธ์ทั้งในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย จุดมุ่งหมายในอนาคต และแรงผลักดันในการศึกษา แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้นักเรียนสำเร็จการศึกษาคือ การมีจุดมุ่งหมายในอนาคตของนักเรียน

McDonald (1992) ทำวิจัยเรื่อง ขบวนการทางสังคมที่เป็นตัวบ่งชี้ถึง การออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการออกกลางคันไม่ใช่ความบกพร่องของนักเรียนฝ่ายเดียว แต่มีสาเหตุมาจากหลายๆ ทาง เช่น โรงเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้บริหารด้วย การศึกษาครั้งรองรับความคิดเห็นที่ว่า กระบวนการออกกลางคันคือ กระบวนการแปรเปลี่ยน

สังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ระบบการสังคมในห้องเรียน และในโรงเรียน และพื้นฐานทางครอบครัว

Shank (1992) ทำการวิจัยเรื่อง การออกกลางคัน และการจบการศึกษาของหลักสูตรฝึกงานทางอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ที่ลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา ในหลักสูตรฝึกงานทางอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปร 8 ตัวที่มีนัยสำคัญในการพยากรณ์การออกกลางคันและการจบการศึกษา และตัวแปร 5 ใน 8 ตัวมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ 1). รายวิชาและเวลาเรียน 2). การสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก 3). ความสามารถของผู้สอน 4). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5). ความสามารถทางวิชาการและนิสัยของผู้เรียน อีก 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการออกกลางคัน ได้แก่ 1). การเงิน หรือการมีงานทำ 2). ความบกพร่องทางร่างกาย 3). ความรับผิดชอบ และภาระทางครอบครัว ปัจจัยอื่นที่พบที่มีความเกี่ยวข้องกับการจบการศึกษา ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นเป้าหมายทางการเรียน 2). ความภูมิใจในตนเอง 3). การสนับสนุนให้กำลังใจจากคนรอบข้าง 4). นโยบายของหลักสูตร 5). บริการสนับสนุนการให้คำปรึกษา 6). ความสัมพันธ์กับผู้สอน

Mignerone (1991) วิจัยเรื่อง การพิสูจน์องค์ประกอบที่สามารถทำนาย ความเป็นไปได้ในการออกกลางคัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในชั้นเรียนระดับ 5 จำนวน 100 คน ที่ออกกลางคัน และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า เกรดเฉลี่ย เกรดบังคับ และคะแนนมาตรฐาน สามารถบ่งชี้การออกกลางคันของนักเรียนได้

Munro (1991) ทำการวิจัยเรื่อง สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ในการศึกษาทางไกล และการออกกลางคัน ผลการวิจัยอธิบายได้ว่า นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถควบคุมตัวเองในการเรียนได้ จึงจะประสบผลสำเร็จในการเรียนระบบทางไกล ส่วนนักศึกษาที่มีลักษณะตรง

กันข้าม คือ ขาดความเชื่อมั่นและไม่สามารถควบคุมตัวเองในการเรียนได้ จะประสบความสำเร็จในการเรียนระบบทางไกลได้ยาก

Callan (1988) วิจัยเรื่อง อนาคตและประสบการณ์ของนักเรียนที่อยู่ในอัตราเสี่ยงต่อการออกกลางคัน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อกาออกกลางคัน จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่สามารถสำเร็จการศึกษา คือ ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถยอมรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ รวมทั้งการวิจารณ์จากบุคลากรของโรงเรียนได้ดี และเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นผลเสียของการไม่สำเร็จการศึกษาด้วย ส่วนพวกที่ออกกลางคัน คือ ผู้ที่มีทัศนคติไม่ดีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและไม่สามารถที่จะรับฟังความคิดเห็นหรือการวิจารณ์จากบุคลากรในโรงเรียนได้

องค์การยูเนสโกประจำภาคพื้นแปซิฟิก (Unesco, 1984) ได้ทำการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับ การออกกลางคัน ของนักเรียนในประเทศต่างๆ เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในบางประเทศ ดังต่อไปนี้

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จากการสำรวจของ สถาบันการสอนของมณฑลชานสี ในช่วงปี ค.ศ. 1982-1983 ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องลักษณะปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาแห่งเมืองซูเซี่ยน พบว่า สาเหตุที่ทำให้มีการออกกลางคัน คือ ความเชื่อและประเพณีว่า ผู้หญิงที่ดีไม่จำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนชั้นสูงๆ แต่ควรจะแต่งงาน เมื่อถึงวัยอันสมควร ลักษณะภูมิประเทศ ทำให้ยากลำบากในการเดินทางไปโรงเรียน ต้องทำงานหนักเยี่ยงกรรมกร ยากจน ประกอบธุรกิจการค้า สุขภาพไม่ดี

ประเทศอินเดีย จากการบันทึกรายงานของสถาบันวิจัยทางการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาข้อมูลจากกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา 30 เมือง ในระยะเวลา 5 ปี ใน

ช่วงปี ค.ศ. 1972-1977 พบว่า ในจำนวนผู้ออกกลางคันนี้ส่วนใหญ่เคยสอบตกซ้ำชั้นมาแล้วและมาจากเหตุผล สาเหตุหลักของการออกกลางคันสืบเนื่องมาจากฐานะทางสังคม และ เศรษฐกิจไม่ดี

ประเทศมาเลเซีย ในช่วงปี ค.ศ. 1971 สถาบันการวางแผนการศึกษาและวิจัย กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศมาเลเซีย ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการออกกลางคัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า มีปัญหาการออกกลางคันของเด็กนักเรียนที่เรียนจบในระดับประถมศึกษาแล้ว ไม่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะขาดแคลนโรงเรียน ที่สนใจของผู้ปกครอง และทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการศึกษา ระบบทางสังคมและเศรษฐกิจ ยากจน

ในประเทศสังคมนิยมเวียดนาม ในช่วงปี ค.ศ. 1975-1980 ได้มีการศึกษา และสำรวจปัญหาการออกกลางคันในระดับประถมศึกษา โดยสำนักงานวางแผนการศึกษาแห่งชาติ สังคมนิยมเวียดนาม พบว่า สาเหตุการออกกลางคันมาจาก ลักษณะภูมิประเทศทำให้การคมนาคมไม่สะดวก ครูคุณภาพต่ำ เด็กต้องช่วยงานผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

ในประเทศศรีลังกา จากการบันทึกรายงานผล การศึกษาอันคว่า เกี่ยวกับปัญหาการออกกลางคันของ นักเรียนระดับประถมศึกษา ในประเทศศรีลังกา ซึ่งได้ดำเนินการในช่วงปี ค.ศ. 1974 โดยสำนักงานสถิติการศึกษา และกองทุนเพื่อผู้บริโภค ของธนาคารแห่งชาติของศรีลังกา สรุปสาเหตุ การออกกลางคันว่า ได้แก่ ความแตกต่างในระบบสังคม ปัญหาเชื้อชาติ เพราะมีชนหลายเผ่าในประเทศ ความยากจน โรงเรียนไม่เพียงพอ และภูมิประเทศเป็นถิ่นแห้งแล้ง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันได้เป็น 4 ด้านดังนี้ คือ ด้านที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษา ด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว ด้านที่เกี่ยวกับสถานศึกษา และ ด้านที่เกี่ยวกับสังคม

ข้อสรุปดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Cassel และ Coleman (อ้างถึงใน จรุง วิรุฬรัตน์, 2520) ที่พบจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่ออกกลางคันว่า องค์ประกอบที่ทำให้เด็กออกกลางคันมี 4 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษา
2. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับครอบครัว
3. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสถานศึกษา
4. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคม

องค์ประกอบที่สรุปได้เหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมา เป็นกรอบในการสร้าง เครื่องมือ สำหรับการวิจัย เพื่อศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาศาखाวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่งจะหาให้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้ นักศึกษาศาखाวิชาศิลปหัตถกรรมต้องออกกลางคัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ผลจากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่กรมอาชีวศึกษา และวิทยาลัยในสังกัดได้ใช้ประกอบการพิจารณาการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาในสาขาวิชาศิลปหัตถกรรม และการปรับปรุงการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นแนวทางในการแก้ไขและป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาศาखाวิชาศิลปหัตถกรรม และเพื่อให้การผลิตนักศึกษามีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการอาชีวศึกษา